

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

ГРУДЕНЬ, 1966

INDEPENDENT UKRAINE

«У Гантері зимою» — олія, Марія Гарасовська-Дачишин

ЧІКАГО — НЬЮ-ЙОРК

САМОСТІЙНА УКРАЇНА
INDEPENDENT UKRAINE

2315 West Chicago Avenue
Chicago, Ill., 60622
Ukrainian Monthly
Edited by Editorial Staff
Editor in Chief Michael Panasiuk
Yearly subscription $5.00, single copy 50 cents.
Mailed at Chicago, Illinois.
Published by the
Organization for the Rebirth of Ukraine
Cooper Station P. O. Box 4
New York, N. Y., 10003

ПОВІДОМЛЕННЯ АДМІНІСТРАЦІЇ

1. Просимо всіх наших Вш. Передплатників в ЗДА подати нам свій «зіп код» найдальше до 1. лютого 1967 року найпізніше.

2. З огляду на загальне підвищення цін, в тому і на друк журналу, — річна передплата нашого журналу виносить дол. 5, почавши від 1. 10. ц.р.

ЗМІСТ

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

РІК XIX ГРУДЕНЬ, 1966 Ч. 12 (214)

Наш коментар

ЗА ГРОМАДСЬКУ ЄДНІСТЬ І ПРАВОПОРЯДОК

Українська громадськість з напруженням очікувала на IX Конґрес Американських Українців, бо вірила, що в цьому ювілейному році Конґрес усуне ряд недомагань попередніх каденції діяльности Українського Конґресового Комітету Америки й напередодні відзначування 50-річчя Української Національної Революції організовані українські національно- визвольні сили виявлять максимум національної солідарности в боротьбі з ворогами України. Широкі маси патріотичного українського громадянства тужили й тужать за приверненням повної єдности організованої української громади на базі громадського правопорядку. По цій лінії працювали представники Організації Державного Відродження України в рямках керівних органів УККА перед Конґресом; до осягнення цього глибокого бажання української громади змагали вони твердо й непохитно й на Дев'ятому Конґресі УККА.

Український нарід на Ріних Землях веде безперебійно боротьбу за привернення суверенности Української Соборної Держави, щоб у її рямках забезпечити для себе всесторонній розвиток на всі часи майбутнього. У цій боротьбі стоїть він день-у-день віч-на-віч з найгрізнішим ворогом — московсько-большевицьким імперіялізмом, який завзято нищить не тільки національно - культурні, духові й громадські здобутки українського народу на своїй землі але й явно-славно проголосив програму знищення українського народу, як і всіх інших немосковських поневолених народів шляхом перетоплення їх у московському морі. Поневолені Москвою народи героїчно ставлять чоло цій народовбивчій московській аґресії, якої, на жаль, вільний світ вирішив недобачувати В аванґарді боротьби проти Москви стоїть волелюбний і гордий українськич нарід.

Українська політична еміґрація по програних Українських Визвольних Змаганнях 1917-1920 рр., як також нова хвиля української політичної еміґрації по другій світовій війні вийшла з Рідних Земель поза безпосередній засяг ворога української національної державности з однією основною метою: продовжувати у вільному світі боротьбу за привернення національно- державної суверенности українському народові. З притиском треба наголосити, що патріотична українська громада в розсіянні від цієї мети не відступила! Вона і надалі вважає її своєю основною життєвою ціллю. Вона і надалі гартує свого духа та плекає тугу за чинним вкладом у визвольну боротьбу українського народу. Визвольна ж боротьба залишається і надалі в центрі найбільшого заінтересування. Вона найглибше закорінена в душі кожного українського патріота.

Нема де правди діти, але серед широких патріотичних прошарків українського суспільства від деякого часу склалося враження, що політика УККА відхилилася від цієї основної мети. Зокрема прийняті минулого року Політичною Радою УККА т. зв. «десять точок» гейби відсунули справу допомоги визвольним

змаганням українського народу на задній плян. Цей документ викликав застереження у значної частини зорганізованого українського громадянства і став він мобілізувати його для спротиву цим тенденціям у керівних органах УККА. Отже, різниця поглядів на те, що повинно б бути в центрі заінтересування та діяльности УККА, викликала першу и основну розбіжність поміж т. зв. правлячими колами УККА та організованою опозицією.

Великим парадоксом українського організованого життя в ЗДА є те, що представники середовища ООЧСУ, які у своїй пресі наголошують супернаціоналізм, суперпатріотизм і супернепримиримість з ворогами українського народу, всеціло підтримали т. зв. «десять точок» і визначену в них політику, а тим самим вони зійшли з позиції, що в центрі діяльности УККА і на першому місці завжди повинна бути визвольна боротьба українського народу. Стали вони в УККА на цей шлях враз із своїми попутчиками в ім'я збереження своїх домінантних впливів у його керівних органах. Збереження цієї геґемонії було в центрі їх заінтересування на Дев'ятому Конґресі УККА. Це визначувало їхню тактику на цьому Конґресі й довело до глибокого роздвоєння в українській громаді.

Провідна думка цього середовища, яке на самому Конґресі командувало штучно створеною більшістю, позначила свій вплив на всю працю Конґресу за вийнятком дискусії делеґатів і в значній мірі праць Резолюційної Комісії. Натомість праця Статутової Комісії, як також праця Номінаційної Комісії Конґресу всеціло проходила під кутом задоволення потреб і бажань домінантної групи. Зміни статуту УККА пристосовано до цих бажань, як також номіновано кандидатів до керівних органів УККА з метою зберегти домінантну позицію цього середовища. Очевидно, правопорядкові українські національні групи не могли з цим погодитися. Вони не могли піддатися диктатові цього середовища, відомого із його практики в переселенчих таборах і т. п.

В другій половині минулої каденції в середині керівних органів УККА заіснувала зорганізована опозиція, яка була чисельно мала, але ідейно й інтелектуально сильна. Члени цієї опозиції намагалися змінити курс політики й діяльности УККА в напрямі життєвих інтересів українського народу, як також протиставили чоло домінації ООЧСУ-івського середовища, яке ставить свої партійні інтереси понад усе. Чим більше ствало ясніше, що правопорядкові сили української громади прагнуть повної консолідації всіх груп і середовищ у рямках УККА на базі здорової зрізничкованости й протиставляться монопартійній домінації, тим більше посилено монопартійцями підготовку до надходячого Конґресу УККА, щоб на ньому засвідчити свою «більшість».

В тому дусі власть імущі чинники УККА творили передконвенційні комісії, зокрема номінаційну, резолюційну, статутову та підготовчу. До цих комісій не допущено представників певних угруповань взагалі, а представників інших, а в тому и ОДВУ та БО, допущено з розрахунком, що кількостево їх позиція буде така, як крапля води в морі. Резолюційна комісія відбула кілька засідань і прийшла на Конґрес із проєктом резолюцій, що були прийняті компромісово, оминаючи деякі питання в яких компромісу не можна було осягнути. Праця резолюційної комісії, що її очолював ред. Антін Драган, вказувала на те, що зрізничкована українська громада деклЯративно може заняти одностайне становище. Ряд коментаторів підкреслили це як дуже відрадне явище.

Але зовсім інакше представляється справа, коли йдеться про те, хто і як мав би переводити ті рішення та постанови в життя. Тут дух макіявелізму монопартійців не допускає до здорового компромісу, не дає змоги зреалізувати повної консолідації в рямках керівних органів УККА. Цей дух панував у статутовій комісії; цей дух панував у номінаційній комісії УККА. Не поминув цей дух ані підготовчої комісії, яка не подбала про те, щоб на початку Дев'ятого Конґресу вибрали сконсолідовану Президію Конґресу, яка безсторонньо трактувала б усіх делеґатів і всі справи на порядку нарад. Вражає тут ще й те, що це був ювілейний Конґрес, який відзначував 25-ліття існування й діяльности УККА. Безкомпромісовість голови ООЧСУ, п. Івана Винника, у справі вибору Президії Конґресу, в склад якої входили б тільки монопартійці та їх поплентачі, скерувала працю Конґресу по похилій площі. Делеґати на Конґрес були дуже заскочені заявою Винниковим кандидатом на Голову Президії п. проф. д-ром Романом Смаль-Стоцьким, що він не погоджується на поширену лісту Президії Конґресу, а кандидуватиме тільки на лісту ООЧСУ-івців. Цією заявою кандидат на Голову Президії поставив себе виразно в табір монопартійців. Не може не виринати питання в читача, за яку ціну?

Проба скількостевих сил на Конґресі не закінчилася вибором Президії, що її подав представник монопартійного середовища. Вона

раз-у-раз виявляла себе у різній формі в тягу праці Конґресу. На доказ великої вдячности п. Винникові, проф. Смаль-Стоцький раз-ураз переривав слово привіту голови Представництва Державного Центру УНР п. Крамаренка й приспішував його кінчати, а натомість преспокійно сидів він під час слова привіту п. Васьковича, далеко молодшої віком і громадським стажем людини, що вітала Конґрес від українців у Німеччині. Наводимо цей промовистий момент ще й тому, що Конґрес, під кермою цієї Президії, не знайшов змоги привітати леґального уряду українського народу, Державний Центр УНР, але у пригожий момент прийняв рішення вислати привіт Ярославові Стецькові. Цей момент не можна легковажити, бо він значно причинився до поглиблення роз'єднання і навіть відштовхнув значну частину українського громадянства від діяльности в рямках УККА.

Склад статутової комісії, що працювала перед Конґресом і під час Конґресу, був так дібраний, щоб виконав він дане йому доручення домінантними чинниками монопартійців і їх поплентачів. Залишаючи в силі постанову статуту, що УККА — це організація організацій, статутова комісія відійшла від цього принципу, вводячи до Екзекутиви УККА катеґорію членів, які не репрезентують ніяких організацій, членів УККА, а тільки себе й стоять на послугах власть імущих в УККА. Проти цього запротестували представники різних організацій, для яких не знайшлося місця в Екзекутиві, бо, мовляв, вона зачисельна . . . Статутова комісія запропонувала далекойдучі зміни в статуті УККА а зокрема в компетенціях його керівних органів. В дусі макіявелівської монопартійности всі важливіші функції в руках Голови УККА, який являється не тільки домінуючим чинником в Екзекутиві, але й у Політичній Раді УККА. Статут не визначує функцій заступників голови Екзекутиви, а просто надає право Голові УККА визначувати їх для кожного із заступників голови... Великою аномалією є статутова постанова про те, що платний керівник канцелярії УККА в Нью Йорку є виборним членом Екзекутиви УККА й, очевидно, не може його замінити впродовж каденції, хоча б він зовсім нічого не робив. Така позиція у всіх інституціях є контрактовою і керівник канцелярії мусить бути відповідальним перед виконавчим органом інституції, який у свою чергу відповідальний перед законодавчим органом. Але, в сучасну пору таке ставлення справи найкраще закріплює контролю над канцелярією УККА за домінуючим хвилево чинником монопартії.

Макіявелівський централізм у органах УККА закріплено панами із статутової комісії, які накинули Конґресові постанову в статуті, яка всеціло узалежнює Політичну Раду УККА від Голови УККА. Хоч у минулому Політична Рада УККА була також малодіяльна, все ж вона мала бодай деякі познаки автономії у своїй діяльності. На цьому Конґресі механічна більшість позбавила Політичну Раду навіть найменшої автономії, підпорядкувавши її Голові УККА. Правопорядкові організації в рямках УККА стояли і стоять на становищі, що Політична Рада була подумана основоположниками УККА як свого роду законодавчий орган УККА і таким вона повинна і надалі залишитися. Для нормального її функціонування вона повинна мати власну виборну Президію, яка керувала б працями цієї інституції УККА. На цьому форумі повинні схрещувати різниці поглядів, тут повинна бути формульована й правосильно устійнювана політика УККА. Натомість Екзекутива УККА, включно з її Головою, мала б обов'язок строго дотримуватися постанов Політичної Ради у веденні своєї діяльности.

Нечуваним парадоксом організаційного життя був склад номінаційної комісії, до якої входили майже всі члени уступаючої Екзекутиви, а з поза членів Екзекутиви на всіх 19 членів номінаційної комісії було всього 2 чи 3 члени. Таке ставлення справи до глибини душі обурює та ображує представників зорганізованого українського громадянства. Тому вони настоювали й надалі настоюють, щоб у склад номінаційної комісії не входив ніхто, хто є кандидатом до Екзекутиви УККА. Ця ситуація причинилася до неґативного ходу нарад самого Конґресу, бо під час дискусії над звітами уступаючої Екзекутиви та над проблемами діяльности УККА в майбутньому не було на залі нарад нікого з членів Екзекутиви, а до них були звернені запити, до них були скеровані апелі схвильованих і занепокоєних майбутнім УККА делеґатів. Очевидно, всі запити залишилися невідповідженими, як також апелі не дійшли до вух тих, що до них вони були скеровані. Не може це не обурювати правопорядкових делеґатів, не може це не насторожувати української патріотичної громади. Бо ж це виглядало, немов би панове з Екзекутиви стали на становищі, що нехай делеґати собі говорять, а ми й так будемо робити своє. Це має закраску великої дози

всезнайства та нехтування відповідальности перед конституантою. А так роблять тільки тоталітаристи, які використовують ними контрольовані плебісцити на доказ «демократичности поступовання», на яке і дехто з Екзекутиви УККА тепер покликується . . .

Але вершком цієї сваволі макіявелівських керівників механічно скомпонованої більшости на Конґресі було безпардонне накинення змін у статуті УККА. Всього кілька годин перед закінченням Конґресу один із чільних діячів ООЧСУ, п. Лозинський, перечитав окремі речення, що мали бути змінені у статуті УККА, не подаючи ані пояснення про цілість даної постанови, ані навіть не відчитуючи ту частину в статуті, що він пропонував її змінити. По деякій боротьбі за право меншости статутової комісії, допущено до слова д-ра В. Комаринського, який звернув увагу на основні недомагання пропонованих змін статуту. Не зважаючи на заяву ряду делеґатів, на чолі з головою Українського Робітничого Союзу п. Батюком, що учасники Конґресу, не маючи на руках ані тексту старого статуту, ані не отримали вони тексту пропонованих змін у статуті від статутової комісії на письмі, не можуть голосувати над запропонованими змінами, бо не знають їх змісту, під натиском пп. Робертса, Матвія Стахова та Лозинського Предсідник Конґресу піддав запропоновані зміни під голосування і їх монопартійна більшість проголосувала. Ніде в світі, де керуються демократичними правилами ведення зборів, не приймають таких важливих рішень без дискусії. На Конґресі УККА до дискусії над змінами статуту не допущено. Порушивши основне правило ведення зборів, очевидно, не можна вважати ці зміни в статуті зобов'язуючими.

Не інакше виглядав і вибір керівних органів УККА. Секретар номінаційної комісії п. Іван Винник подав лісту кандидатів як одноголосно узгіднену в комісії. Натомість, по прочитанні цієї лісти кандидати від ряду організацій по черзі складали заяви, що вони вибору не приймуть, хоч в системі УККА репрезентовані ними організації і надалі залишаються. Представник меншости в номінаційній комісії проф. д-р Богдан Т. Гнатюк, як також голова УРСоюзу п. Батюк склали публично заяви, що номінаційна комісія не прийняла одноголосно лісти поданої п. Винником. Тоді наступили вияснення з боку номінаційної комісії, що, мовляв, в Екзекутиві УККА нема досить місць, щоб усі чолові організації українського організованого життя були в ній заступлені. Внескодавець з ООЧСУ п. Іван Винник радив тим, які не були вибрані до Екзекутиви, написати прохання до Екзекутиви УККА й вона його розгляне . . . Цинізмові немає міри!

Для українського громадянства й досі ще неясно, хто був вибраний, а кого не вибрано до керівних органів УККА. Кожна газета подавала інший склад цих органів, зокрема якщо ідеться про склад Політичної Ради. Рівно ж перейдено до порядку нарад над поданими резиґнаціями під час вибору, бо наша українська централя в ЗДА, яка виплатила готелеві за три дні нарад понад **12,000** долярів, не враховуючи оплат 517-ох делеґатів за мешканеві кімнати і т. п., мусіла кінчати Конґрес із тієї причини, що готелеві впорядчики вже були приготовані чистити залю . . . Це також вказує на організаційний хист керівників УККА та на вміння керувати справами . . . Кожний делеґат повинен застановитися над цією дрібницею, бо ж як виглядали б великі речі?!

Отак виглядали ті «великі» речі на ювілейному Конґресі УККА . . .

***

На захист правопорядку в організованій українській громаді в ЗДА стали представники ряду чолових українських організацій. Коли стало ясно, що дух макіявелівського монопартизму цілковито опанував представників ООЧСУ-івського середовища та його поплентачів, а зокрема коли стало ясно, що те середовище рішило цілковито підпорядкувати собі загально-українську громадську централю в ЗДА, представники правопорядкових громадських організацій відчули потребу зорганізуватися і протиставитися цим геґемонним претенсіям ООЧСУ-івців. Тому-то під час самого Конґресу вони відбули кілька нарад і узгіднили свої дії. На цих нарадах тоді постав Комітет Громадської Єдности, якого становище друкуємо на іншому місці в цьому числі нашого журналу.

Затривожена українська громадськість стала домагатися роз'ясувальної акції від КГЄ. В кількох громадах створено місцеві КГЄ, які підтримують намагання центрального КГЄ завершити упорядкування відносин у керівних органах УККА, не очікуючи чергового Конґресу. Склад Комітету Громадської Єдности, до якого входить і Організація Державного Відродження України та її Братні Організації, як також його становище до заіснувавших на Дев'ятому Конґресі УККА подій, подаємо в пу-

блікованих ним документах на іншому уісці Цей Комітет, як і всі організації, що входять до нього, виразно підкреслюють, що вони вважають Український Конґресовий Комітет Америки тою централею, яка повинна б репрезентувати всю зорганізовану в ЗДА українську громаду. Вони виразно підкреслюють, що КГЄ не є другою централею. Як консолідація в рямках УККА на принципі «Е ПЛЮРІБУС УНУМ» буде завершена й усі угрупування будуть не тільки заступлені в керівних органах, але й матимуть можливість у цих органах співрішати, КГЄ перестане існувати.

Було б наївно думати, що діючі керівні органи УККА вдоволені із існуючого стану. В Екзекутиві УККА знайшлися представники загально-українських організацій, зокрема братських союзів, академічних професійних товариств і загальної жіночої обганізації. Представники цих організацій перебрали на себе ролю успокоюючого чинника внутрі керівних органів УККА й вони висунули пропозицію на засіданні УККА 18-го листопада 1966 р. вилонити з членів Екзекутиви УККА Консолідаційну омісію, до якої вибрано п. Йосипа Лисогора (голова), пані Стефанію Пушкар (заступниця голови), д-р Степан Ворох і проф. д-р Петро Стерчо (секретарі) та її члени — Антін Батюк, о. Мирослав Харина, д-р Володимир Галан, Лев Футала та інж. Остап Балабан. Ця Комісія на свойому засіданні у дні 8-го грудня 1966 р. визначила своїм завданням докласти всіх зусиль, щоб привернути повну єдність і співпрацю всіх українських громадських сил в рямках УККА.

Отже, з обидвох сторін виявлено добру волю до наладнання непорозумінь і усунення причин до суперечностей. В перших приватних розмовах поміж представниками Комітету Громадської Єдности та членами Консолідаційної Комісії (дня 27-го листопада 1966 у Філаделфії) стверджено добру волю обидвох сторін привернути єдність в рямках УККА. Подібне становище виявлено на засіданні Консолідаційної Комісії з участю Голови ЦУ ОДВУ проф. д-ра Богдана Гнатюка (8-ого грудня 1966), як також на засіданні Екзекутиви УККА дня 9-ого грудня 1966 апробовано працю і намагання Консолідаційної Комісії.

Отже, перші кроки до вирівняння суперечностей пороблено. Треба тільки побажати успішного завершення цих заходів, бо українська громада тужить за внутрішнім миром, базованим на правопорядку й пошануванні людської гідности. Але українська громада не бажає єдности за всяку ціну, а зокрема за ціну потоптання основних принципів свободи й рівнорядности всіх угрупувань Рівно ж тужить українська громада за пожвавленням діяльности УККА по лінії піддержки української визвольної боротьби. УККА повинен би бути відображенням туги й бажань української громадськости в ЗДА, зокрема повинен він формувати все те, що свідомо чи підсвідомо глибоко в душі закорінено в кожного українського патріота.

В існуючій ситуації членство ОДВУ і БО повинно зберегти рівновагу духа, повинно спокійно й речево обговорювати заіснувавші різниці й спокійно й речево докладати своїх зусиль до наладнання захитаної рівноваги. Нас зобов'язують позиції основоположників, нас зобов'язує почуття відповідальности за долю визвольної боротьби, нас зобов'язують принципи українського національного солідаризму. Вони для нас дороговказом.

З ДОКУМЕНТІВ

Так, як в попередньому числі ми обширно інформували наших Вш. Читачів про перебіг 9-ї Конвенції УККА, — так в цьому числі друкуємо доступні нам документи опозиційного бльоку, який оформився організаційно в Комітет Громадської Єдности.

Редакція

ДЕКЛЯРАЦІЯ
ОДВУ, УЗХ, «ЗАРЕВО» І МУН

ОДВУ і Братні Організації з прикрістю змушені подати до відома Українського Громадянства, що їх представники не могли увійти до керівних органів Українського Конґресового Комітету Америки на IX-ій Конвенції Американських Українців, що відбулаля в днях 7-9-ого жовтня 1966 р. в Нью Йорку, тому що при виборі цих органів знехтовано засаду загально - національної громадської єдности та консолідації всіх діючих организованих укра-

їнських сил у ЗДА, не допустивши до керівних органів представників ряду активних організацій, хоч пропоновано і запевнювано представникам ОДВУ і Братніх Організацій задовільну репрезентацію у цих органах.

ОДВУ і Братні Організації залишаються і на далі в системі Українського Конґресового Комітету Америки, будуть і надалі працювати для добра Української Справи та змагати до оздоровлення відносин у керівних органах УККА.

Нью Йорк, дня 9-ого жовтня 1966 р.
Організація Державного Відродження України, Український Золотий Хрест. Об'єднання Українських Академічних Т — в «Зарево», Молодь Української Національности

**
*

ВІД ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОУРДП В ЗДА

Об'єднання Українців Революційно - Демократичних Переконань, засноване на терені ЗДА в січні 1950 року, у 18-ти Відділах не лише об'єднує численну групу членів вужчого ідеологічно - світоглядового характеру, але й гуртує навколо себе широке коло українсько-американського громадянства демократичних переконань.

На протязі 15 років льояльної співпраці з іншими середовищами в системі УККА, членство ОУРДП постійно відчувало припизливу й згубну для української національно - визвольної справи тенденцію неґувати цей поважний сектор українського громадянства, яка (тенденція) неприховано виявлялася з боку впливових і рішальних чинників та деяких керівних осіб Екзекутиви УККА.

Всі спроби ОУРДП вплинути на оздоровлення стосунків у сисемі УККА не знайшли відповідного відгуку, а навіть навпаки з кожним роком атмосфера праці ставала важчою. Завершенням цього нездорового стану речей став 9. Ювілейний Конґрес УККА, перебіг якого пройшов під гаслом: «Позбудьмося міту, що УККА є певний ґатунок «українського парляменту» в ЗДА, гасло, що було провідним мотивом дій «кваліфікованої більшости» на протязі цілого перебігу Конґресу.

Принципи пропорційного заступництва, пошанування інших поглядів, узгіднення доцільних компромісів і домовлености, як непорушної й тривалої підстави єдности, було відверто й демонстративно підмінено пописом споводної «сили» Визвольного Фронту, що її творила штучно напомпована й об'єктивно не стверджена «фактична більшість» його делеґатів.

З уваги на це і тому що:

1. Рішення Ради Директорів про те, що УККА є Організацією Організацій стало порожнім **звуком;**

2. Потоптано засаду соборности настільки, що не тільки в новообраній Екзекутиві, а і в Президії Ювілейного З'їзду не знайшлося місця навіть ні для одного представника вихідців із наддніпрянського материка;

3. В практичній повсякденній діяльності керівних органів УККА та установ, покликаних з їх почину, постійно виявляється тенденція неґації приналежних до Православної та Євангельської Церков і робиться нездоровий наголос на розголошенні й захисті інтересів громади одного віровизнання, які в еміґраційних умовах складають зовсім може нормальну, але випадкову більшість;

4. Тотально іґноруються здобутки Української Національної Революції й державного будівництва у формі Української Народньої Республіки періоду 1917-20 років, маркантним виявленням чого було вступне слово — «Привітання від Конґресу» голови його президії п. Р. Смаль-Стоцького, який «забув» згадати славні й героїчні 4 роки «Вогню і Бурі», вияскравив дії Віденського СВУ та Січових Стрільців, а потім боротьбу УПА на Рідних Землях і діяльність Ярослава Стецька на чужині:

5. Гнітюча атмосфера тоталітарного максималізму та екстремізму із внутрішньо-українських стосунків переноситься назовні, наслідком чого стало ізолювання УККА від рішальних і впливових урядових кіл ЗДА;

6. Конструктивну й розраховану на довготривалі здобутки працю підмінено поверховою пропаґандою та голослівним самозаколисуванням і захвалюванням, що може знайти зрозуміння й поширення тільки в українському ґетто;

7. Тотально неґується Державний Центр УНРеспубліки з тенденцією підмінити всеукраїнський феномен Петлюрівщини односередовищним і вузькопартикулярним феноменом Бендерівщини, або ще дрібнішими, похідни-

ми від імени швидкопроминальних місцевих вожаків, які стають матеріялом для періодичних «чистьок»,

8. Боротьбу єдиним національним фронтом супроти озброєного до зубів і підступного ворога зведено до боротьби за фізичну майоризацію одним середовищем впливів в УККА й підмінено боротьбою за посади в його керівних органах;

9. Ролю Політичної Ради, за новим «силою переформованим статутом; куди спихається репрезентацію нашого великого й перспективного сектору громадянства, — зведено в ліпшому випадку до дискусійного клюбу, а точніше — до гумової печатки, відданої на ласку голови УККА, або його заступника;

Наше Об'єднання не вважає можливим брати на себе відповідальність за дальшу долю цієї важливої інституції, якою був подуманий і мусів би бути УККА, і тому аж до кардинальної направи становища не делеґує свого представника до Політичної Ради УККА, залишаючись у системі УККА.

ОУРДП закликає своє членство та прихильників на місцях підтримувати діяльність Комітету Громадської Єдности, створеного 9. жовтня ц. р. на окремих зборах делеґатів тих організацій, що їх репрезентанти не прийняли вибору до керівних органів УККА.

Головна Управа ОУРДП в ЗДА

**

ЗАЯВА

Справа відношення до Українського Конґресового Комітету

Перед кожним Конґресом УККА до Головної Управи Об'єднання Прих. УНР надходять запитання — яку позицію по відношенні до УККА займає Головна Управа і на яких позиціях повинні залишатися Управи Товариств Прих. УНР?

В обіжниках ч. 8 з 2. X. 1962 р. було подано відповідну ухвалу Головної Управи, а в тому й рекомендації для Т-в Прих. УНР.

З огляду на те, що за чотири роки особистий склад Управ багатьох Товариств змінився, як також обіжники не всюди могли зберегтися, Головна Управа вирішила попередні постанови повторити та додати ті інформації, що торкаються фактів, які мали місце пізніше.

а) Ухвала Головної Управи з дня 25. IX. 1962 р.

По всесторонньому й ґрунтовному обговоренні справи вступу в члени Українського Конґресового Комітету, Головна Управа Об'єднання Прихильників УНР стверджує, що Український Конґресовий Комітет в Америці:

— з Державним Центром Української Народньої Республіки не співпрацює ні безпосередньо, ні посередньо,

— для Державного Центру Української Народньої Республіки не виявляє відповідної підтримки ні моральної, ні матеріяльної.

Приймаючи під увагу, що на підставі статуту, Об'єднання Прих. УНР в ЗДА має своїми головними завданнями ширення ідеї Української Народньої Республіки та морально й матеріяльно підтримуватии Державний Центр УНР і, що Український Конґресовий Комітет до цих головних завдань Об'єднання ставиться неґативно — Головна Управа Об'єднання Прихильників УНР в ЗДА постановляє:

1) До часу поки, наведене вище, відношення Українського Конґресового Комітету до Державного Центру УНР не зміниться у члени Ураїнського Конґресового Комітету не вступати.

2) Натомість, рекомендується Товариствам Прихильників УНР вступати й співпрацювати з тими філіями Українського Конґресового Комітету, які до Державного Центру УНР ставляться прихильно й виконують корисну працю для добра загально — української справи.

б) Лист УККА з дня 23. X. 1962 р.

До Управи Об'єднання Прихильників УНР у Нью Йорку, Н. Й.

Високоповажні Панове:

Згідно з постановою 8-го Конґресу Американських Українців з дня 14 жовтня 1962 про творення Ширшої Ради УККА, що була проголошена в пресі, маю честь просити Вас наміітити постійного представника Вашої Організації до названої Ради та надіслати до Канцелярії УККА його ім'я й прізвище разом з адресою в найкоротшому часі, але не пізніше 6 листопада 1962.

При цій нагоді прошу разом із привітами прийняти вислови правдивої пошани

З доручення Екзекутиви УККА!
(—) Василь Мудрий
Директор Канцелярії

Відповідь Головної Управи Об'єднання Прихильників УНР:

До Екзекутиви Українського Конґресового Комітету в Нью Йорку.

Високоповажні Панове:

У відповідь на Вашого листа з дня 23. X. 1962 р. в справі призначення нашого представника до ширшої Ради УККА повідомляємо:

Український Конґресовий Комітет не співпрацював і не співпрацює з Державним Центром Української Народної Республіки ні посередньо, ні безпосередньо, а також не підтримує Державного Центру УНР ні морально, ні матеріяльно.

Це неґативне відношення УККА до Державного Центру УНР є цілковитим запереченням мети й завдань Об'єднання Прихильників УНР у ЗДА. Тому теж, Головна Управа Об'єднання Прихильників УНР в ЗДА постановила в члени Українського Конґресового Комітету не вступати, а тим самим і представника до ширшої Ради УККА не призначити.

З правдивою до Вас пошаною
(—) П. Шпірук, Голова.
(—) Р. Авдиковський, Секретар.

На цьому всякі зв'язки з УККА припинилися аж до проголошення наступного 9-го Конґресу, що має відбутися 7-9 жовтня 1966 р.

У між часі Голова УНРади, тепер сл. п. інж. Осип Бойдуник, звернувся до УККА з пропозицією нав'язати співпрацю з Державним Центром УНР.

На початку 1965 р. пропозицію поновив Голова ВО УНРади, ред. М. Лівицький.

Пропозиції, ніби то, були прийняті прихильно і навіть появився комунікат у «Свободі», але призначені від УККА делеґати для переговорів не могли знайти відповідного дня для зустрічі з представниками Державного Центру УНР на протязі більше трьох з половиною років та мабуть вже й ніколи не знайдуть.

У таких невідрадних обставинах Головна Управа одержала від УККА поновного листа такого змісту:

До Хвальної Управи Члена Українського Конгресового Комітету Америки Об'єднання Прихильників УНР м. Нью Йорк, Н. Й.

Високоповажні Пані й Панове:

Маємо щану пригадати Вам, що у днях 7-9 жовтня 1966 р. в готелі Нью Йорк Гілтон, в Нью Йорку, відбудеться Ювілейний Дев'ятий Конґрес Американських Українців, у якому має прийняти участь і Ваша Організація, що є Членом УККА.

Делеґатів матимуть право присилати лише Члени УККА, які не матимуть заборгованості у Членських Внесках від 1963 по 1966 рік включно, згідно з попередніми постановами.

У виказі Центральних Установ і Організацій — Членів УККА — та їх вплат до Українського Народного Фонду за роки 1963-1966, — Об'єднання Прихильників УНР ще не вплачено за роки 1963, 1964, 1965 і 1966, а тому просимо Вас ласкаво якнайскорше вирівняти Вашу залеглість в сумі $40. —

УНФонд є одинокою фінансовою базою, на якій опирає свою працю Український Конґресовий Комітет Америки.

З правдивою до Вас пошаною
(—) Іван Базарко
Директор Канцелярії УККА
З доручення Екзекутиви УККА
(Лист із датою 21. V 1966).

Наведений останній лист УККА дещо здивував Головну Управу, бо, як видно з попереднього змісту, Об'єднання Прихильників УНР до Конґресового Комітету не належить, а тим самим ніяких залеглостей не має.

Незалежно від того, лист був докладно обговорений, а при тому обмірковано дуже поважно всі ЗА і ПРОТИ. Вступ до УККА, не дає найменшої надії на те, що його неґативне ставлення до Державного Центру УНР зміниться на позитивне. Навпаки — всі оті запрошення, заклики, тощо — є нічим іншим, як тільки намаганням закрити свою однопартійну політику демократичною заслоною.

Мимо того, Головна Управа,, беручи під увагу започатковані заходи Голови УНРади та Голови ВО УНРади, як також заплановані переговори з УККА Представництва ВО УНРади в ЗДА, звернулася листом 10. VI. 1966 до Виконавчого Органу УНРади за радою, висловлюючи, очевидно, на всю ту справу свій власний погляд.

Відповідь ВО УНРади в листі з 29. VI. 1966 була позитивна, але, нажаль, у міжчасі заіснували нові факти, які змусили Головну Управу Об'єднання Прихильників УНР від вступу в члени УККА стриматися.

Цими фактами є:

а) Декларація Ради Директорів УККА, у II-му розділі якої читаємо: Рада Директорів стверджує, що УККА, як організація американських Українців, мусить надалі діяти згідно з законами ЗДА, своїм статутом і постановами Конґресів Американських Українців та керівних Органів УККА, та що це наше найвище представництво в ЗДА не було, не є і не може бути зв'язане організаційно з ніякими за-

кордонними Центрами.

Рада Директорів УККА проте уважає, що співпраця з іншими українськими центральними Організаціями в решті вільного світу, а в тому і з Представництвом УНРади в ЗДА є побажана й доцільна.

Висновок ясний: з Державним Центром ніяких зв'язків, бо він являється закордонним Центром, а з Представництвом УНРади так собі, між іншим, як з кожною першою ліпшою організацією.

До речі як нам відомо від представників демократичного сектору, всі внесення й поправки демократів були безапеляційно відкинуті.

б) Заплановані й започатковані розмови Представництва ВО УНРади з членами Екзекутиви УККА, а в тому і з Віцепрезидентом Й. Лисогором не дали поки що якогось висліду.

У такій ситуації, Головна Управа Об'єднання Прихильників УНР не в стані нічого іншого зробити, як тільки залишитися на старих позиціях і до УККА не вступати.

Для Управ Товариств Прихильників УНР, рекомендації з 25. IX. 1962 р. залишаються в силі.

Голова Управи Об'єднання Прихильників Української Народної Республіки, Український Фінансовий Комітет у ЗДА.

П. Шпірук — секретар

Іван Шепарович — голова

***

КОМУНІКАТ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНО - ДЕРЖАВНОГО СОЮЗУ В ЗДА

Перебуваючи на протязі 15-ти років у системі Українського Конґресового Комітету в Америці та маючи свого представника в його Політичній Раді Український Національно-Державний Союз у США намагався разом з іншими демократичними організаціями вносити оздоровлення в панyючі там відносини. Одначе всі намагання переважно не давали висліду.

Більшість членів керівних органів УККА під проводом організацій визвольного фронту всі внески демократичної сторони відкидала й провадила як зовнішню, так і внутрішню політику політику УККА з позиції вузько-партійної лінії одного українського угрупування, пов'язуючи свою працю лишень із однією американською політичною партією.

У висліді такої діяльности, УККА втратив усі впливи в американських урядових колах, що, безперечно, є дуже шкідливим для українців в Америці взагалі, а для української визвольної боротьби зокрема. Яскравими прикладами цього є факти, що:

1. при відкритті пам'ятника Т. Шевченкові в Вашінґтоні не було ані президента США, ані його представника;

2. на останній IX-тий ювілейний Конґрес українців в Америці привітання від президента США так само не надійшло;

Врешті на тому ж Конґресі організації визвольного фронту рішили перебрати УККА цілковито в свої руки, викреслюючи також і представництво від УНДС.

У той же час та сама більшість накинула Конґресові зміну статуту з порушенням елементарних принципів демократії. Це все змусило певні організації відкликати своїх представників із керівних органів УККА, не бажаючи брати відповідальности за його працю та створити Комітет Громадської Єдности, членом якого є також і УНДС.

Український Національно-Державний Союз у США протестує проти такого поступовання УККА й Конґресу, а зокрема рішуче протестує проти того, що Конґрес вважав за слушне вислати привітання репрезентантові одного з політичних угрупувань п. Ярославові Стецькові, нехтуючи своїм обов'язком вітати Державний Центр Української Народньої Республіки в екзилі, не дивлячись на те, що запрошений на Конґрес голова представництва Виконавчого Органу Української Національної Ради в США, вітав Конґрес в імені того ж Державного Центру.

Український Національно-Державний Союз у США стоїть на становищі, що вся українська еміґрація зобов'язана обганізовано, всіма можливими в еміґраційних умовах засобами, допомагати своєму народові установити на землі українській свою українську народоправну державу, не занедбуючи при цьому громадянських обов'язків супроти держави, в якій вона перебуває.

Цю почесну ролю в Америці повинен би виконувати УККА, який мусить:

1. у першу чергу в своїй праці керуватися фактом існування Державного Центру Української Народньої Республіки в екзилі як легального продоввжувача дії уряду, покликаного вільними голосами українського народу в роках 1917-18 в столиці Києві. Тим більше, що ще1952 року 5-тий Конґрес Українців в Америці одноголосною постановою виразно закликає все українське суспільство в діяспорі включитися в систему Державного Центру Української Народньої Республіки в екзилі. Отож, лишень шляхом співпраці з Д. Ц. УНР в екзилі, УККА зможе при відповідному поділі компетенцій, виконати цей заклик Конґресу та цим самим — поважну частину своїх зобов'язань супроти нашої знедоленої Батьківщини й українського громадянства в США;

2. не анґажуючись по стороні тієї чи іншої американської політичної партії і, не в'яжучись із екстремістичними рухами, нав'язати тісну співпрацю з американськими політичними колами, здобуваючи прихильників для нашої визвольної боротьби, а в першу чергу — в урядових колах;

3. дбати про розвиток усіх ділянок українського національного життя в Америці, а передусім звернути особливу увагу на загрозу асиміляції нашої молоді.

Український Національно - Державний Союз у США вважає, що без виконання вище згаданих передумов, оздоровлення відносин серед українського суспільства і його репрезентації УККА, не можливе.

Головна Управа
Українського Національно-
Державного Союзу в США.
Нью Йорк 12. листопада 1966.

ВІДРИТИЙ ЛИСТ

У зв'язку з появою на сторінках щоденника «Свобода» ч 179 з 27-го вересня 1966 р. репортажу про створення коло Вашінґтону, Д. К Осередку Студій Волі, приватного ідеологічного «Вест Пойнту» та участю у відкритті цієї американської імпрези деяких українських громадян з околиць Вашінґтону, вважаю за потрібне ствердити ось таке: мені відомо, що ні місцевий Відділ УККА ні численна тутешня українська громада не були про це повідомленні й не знаючи, не мали ніякого впливу на добір громадян-учасників.

Вважаю за потрібне зложити цю заяву ще й тому, що голова централі УККА, виступаючи на подібних імпрезах, напр. в Конґресі ЗДА, від довшого часу не вважає за потрібне повідомити про це ні місцевий Відділ УККА ні українську громаду, а тільки особисто повідомляє окремих громадян, переважно із републіканських та визвольнофронтівських кругів, створюючи враження неначе вони тільки репрезентують громаду.

Вважаю, що не тільки вибрані й упривілейовані особи, але усі члени-платники Національного Датку, повинні й мають право знати заздалегідь про того роду імпрези на їх терені, а не щойно з преси довідатися, що вони вже відбулися.

Чи для української справи на подібних імпрезах не повинні бути представники тутешньої громади також ще й інші громадяни з високим науковим та громадським стажем, яких однак, на превеликий жаль і шкоду, не було між тими, що були вичислені в Свободі.

Д-р Роман Барановський

ПРОПОЗИЦІЇ ДЛЯ IX-ГО КОНГРЕСУ УККА УХВАЛЕНІ ПЛАТНИКАМИ НАЦ. ДАТКУ ТА ЧЛЕНАМИ ВІДДІЛУ УККА В САН ФРАНЦІСКО

I. Зміна Статута УККА

1. Кожна членська організація має право вислати одного делеґата на Конґрес УККА.

2. Право вислати другого, третього та більше делеґатівв повинно бути узалежнене від скількости платників нац. датку, а не від скількости

членів даної організації.

3. Апеляційна Рада повинна бути незалежною інстанцією від інших керівних органів УККА

II. Зміна Правильника для Відділів УККА

1. Кожних 20 (двадцять) платників нац. датку вибирають самостійно делеґата на Конгрес УККА.

2. Вибраний платниками делеґат може бути навіть з іншого стейту для заощадження гроша в подорожі на Конгрес УККА.

3. Кожний (а), хто виплатив $10.00 на нац. даток стає повноправним членом Відділу УККА протягом того року, за який є виплачений нац даток.

4. У кожній місцевості, де є бодай 20 (двадцять) українців, які платять нац. даток, ці платники можуть заложити Відділ УККА.

5. Членські Збори (Сходини членів Відділу УККА) Екзекутива скликає щонайменше чотири рази на рік.

6. Завданням членських Зборів є активізувати життя Відділу, ухвалювати важливі справи та в разі потреби доповнювати новими людьми керівні органи Відділу УККА. На Членських Зборах голова Відділу УККА звітує про виконану працю, на таких Зборах можуть теж бути виголошені доповіді або інші програми, які притягали би членів до участи у Зборах.

7. У програму Загальних Річних Зборів Відділу УККА повинна входити точка «Відчитання протоколу з попередніх З. Зборів».

8. Голову Відділу УККА вибирають Загальні Збори. Інші члени Екзекутиви розділяють поміж себе функції на першому засіданні Екзекутиви.

III. Конгрес УККА повинен анулювати згоду Канцелярії УККА та Екзекутиви УККА на створення окремого Відділу УККА у місті Овкланд (11 миль від Сан Франціска). На це є такі причини:

1. Відділ УККА в Овкланд засновано незаконно. Засновуючи цей Відділ зломано такі постанови обов'язуючого Правильника для Відділів УККА:

а) На терені Овкланду не має 20 платників нац. датку. б) На терені Овкланд немає ні одної укр. організації. в). На установчих зборах Відділу УККА в Овкланд (5-го грудня 1965 р.) брали участь особи, які не живуть в Овкланд та особи, які не заплатили нац. датку. г) на Установчі збори не допущено особу, яка є сталим платником нац. датку та живе постійно в Овкланд (О. Лиско).

2. Відділ УККА в Овкланд є зовсім непотрібний. Овкланд лежить 11 миль від Сан Франціска і завдання УККА на терені Овкланду зовсім задовільно виконував Відділ УККА в Сан Франціско. Делеґація від Відділу УККА в Сан Франціско кожного року ходила з нагоди 22-Січня до мейора в Овкланд і він проголошував 22-січня «Днем Української Незалежности». Відділ УККА в Сан Франціско брав участь у всіх «Фестивалях Націй» в Овкланд гідно репрезентуючи українську культуру.

3. Відділ УККА в Овкланд за рік свого існування не виконав жадної конструктивної роботи. За час свого існування Відділ УККА в Овкланд влаштував лише два рази «Святочні Сходини». На одних сходинах було 25 осіб (22 Січня), а на других сходинах (Роковини Шевченка) було лише 15 осіб. Обидва ці відзначення мали неґативні вислідн тому, що у цей самий час Відділ УККА у Сан Франціско виплянував академіями ці самі Роковини. Громадяни зі Сан Франціска та Околиць отримали у цей сам час запрошення на два відзначення. До речі буде додати, що на відзначеннях, які влаштував Відділ УККА в Сан Франціско було 250 осіб (на академії 22 Січня) та 180 (Роковини Шевченка). Велика скількість громадян отримавши подвійне запрошення на відзначення цих самих роковин не пішла на жадне свято. Крім тих двох «Святочних Сходин», які принесли лише неґативні наслідки, Відділ УККА в Овкланд за цілий рік не зробив нічого.

4. Вісімдесять вісім (88) громадян зі Сан Франціска, Овкланду та інших околичних міст подало Екзекутиві УККА заяву, якою просило Екзекутиву відкликати дозвіл на створення окремого Відділу УККА на їхньому терені.

IV. Канцелярія УККА повинна мати платного організатора, який був би звязковим між Централею УККА та Відділами УККА. Такий організатор повинен бути постійно у роз'їздах та особисто контролювати діяльність Відділів **УККА.**

За Відділ УККА та за Президію Зборів Платників Нац. Датку

Олександер Лиско (голова) — Іван Поліщук (секретар)

ПОВІДОМЛЕННЯ

Координаційний Комітет у Нью Йорку на своєму надзвичайному засіданні Президії, Членів Комітету та запрошених представників організацій, що стоять на плятформі ДЦ УНР, докладно проаналізувавши ситуацію, що витворилася на 9. Ювілейному Конґресі Українського Конґресового Комітету Америки, вирішив:

1. Висловити признання всім тим делеґатам 9. Ювілейного Конґресу УККА, які об'єдналися в Комітеті Громадської Єдности і які своєю відповідальною та катигоричною поставою намагалися оздоровити відносини в УККА та його Керівних Органах і тим самим здійснити принципи, на яких УККА був побудований його основоположниками.

2. Висловити глибоку тривогу у зв'язку з тим, що в теперішніх важких обставинах життя і боротьби українського народу на Рідних Землях, організації відомі під назвою Визвольного Фронту, зневаживши всі принципи основоположників УККА, і знехтувати голоси оздоровлюючої критики та доброзичливих побажань великої частини організованої української громади в ЗДА, вирішили повністю перебрати на себе відповідальність за дальшу долю, працю й репрезентацію інтересів цілої української спільноти в ЗДА з рамени УККА. УККА, за приписами статуту, є нічим іншим тільки — організацією організацій і форумом вияву пошанування та узгіднення усіх поглядів українських самостійницьких сил.

3. Дати повну підтримку Комітетові Громадської Єдности, створеному на окремих зборах делеґатів 9. Конґресу УККА, як леґальному голосові опозиції до сучасного невідрадного стану в УККА, в його дальших намаганнях привернути в УККА принципи загально громадського заступництва, на яких ця громадська централя була побудована її основноположниками.

4. Закликати все українське громадянство виявити свою солідарність із діями Комітету Громадської Єдности й постійно та всебічно допомагати йому в цьому великому ділі відновлення й утривалення внутрішнього миру серед української громади в ЗДА.

Нью Йорк, 18. жовтня 1966.

За Президію Координаційного Комітету:

д-р Зенон Городиський — голова, д-р Степан Ріпецький — заст. голови, проф. Микола Степаненко — заст. голови, д-р Теодозій Сендзик — ген. секретар, дир. Іван Шепарович, полк. Павло Шпірук, мґр Остап Олесницький, ред. Микола Французженко, Павло Дорожинський.

КОМУНІКАТ
КОМІТЕТУ ГРОМАДСЬКОЇ ЄДНОСТИ В ЗДА

I. Частина делеґатів 9-го Конґресу Американських Українців — у числі коло 170 осіб — відбула 8-го жовтня 1966 р. окрему нараду в рамках Конґресу. Учасники наради розглянули положення, що витворилося на конґресі та вирішили:

а) покликати до життя Комітет Громадської Єдности з тимчасовим проводом у складі: Ярослав Гайвас — голова, Степан Віхар, Богдан Гнатюк, Володимир Комарницький, Юрій Нагорний, Іван Олексин, Іван Наливода, Михайло Пап, Володимир Пушкар, Теодосій Сендзик, Антін Філімончук. Іван Янчишин — члени.

б) потвердити правильність ідейних позицій і практичних заходів, що їх покликаний Комітет мав захищати та переводити в життя на 9-ому Конґресі та — на випадок потреби — теж після нього. Йшлося про ті самі критичні ствердження та вимоги, що їх поодинокі члени Ради Директорів при різних нагодах представляли відповідним органам УККА (на нарадах Ради Директорів і Крайової Ради, в проєктах резолюцій і статуту, зверненням в інших заявах опозиції). Серед цих ідейних заложень, критичних стверджень і вимог найважливіші ось такі:

1. Український Конґресовий Комітет Америки є спільним добром усіх американських українців. Як їхня центральна крайова репрезентація, він спирається на добровільне об'єднання й домовлення між різними політичними та громадськими організаціями. Тому всякі намагання будьякої групи монопольно опанувати УККА та дискримінувати цих, що інакше думають, ударяє в ідею єдности українсь-

кої громади й розбиває її з середини.

2. Центральним завданням УККА є — з одного боку — дбати про ріст української громади як окремої культурно-національної спільноти та забезпечити її питому вагу в загально — американському політичному й громадському житті; з другого — нести моральну й політичну допомогу українському народові в його боротьбі за державну незалежність. В своїй праці УККА зобов'язаний керуватися зокрема фактом існування Державного Центру УНР у екзилі як законного продовжувача дії Уряду Української Народної Республіки на рідних землях. Ще в 1952 році 5-ий Конґрес Українців Америки окремою постановою закликав українське суспільство об'єднатися на базі Державного Центру УНР. Тож у зв'язках Конґресового Комітету з українськими політичним світом на передовому місці повинен бути його постійний діловий зв'язок із Державним Центром УНР. Провід УККА повинен дотримуватись договору про координацію зовнішніх політичних виступів, прийнятого Екзекутивою УККА після інтервенції Голови ВО УНРади.

3. Керівні особи Екзекутиви УККА, вибрані 8-им Конґресом у 1962 р. не вив'язалися в належній мірі із своїх завдань. Вони зокрема:

а) нехтували конституційно — статутовими законами УККА тим, що не склали своєчасно Політичної і Крайової Рад або іґнорували їхнє рішення;

б) не подбали про включення в систему УККА ширших кадрів культурницької і професійної інтеліґенції, що виросли за останні два десятиріччя в цій країні;

в) звузили УККА до установи, що в ній репрезентовані в переважаючій мірі українці, що походять з Галичини, відсуваючи від нього наших братів із центральних і східних земель;

г) своїм пов'язанням із колами, що протиставились утворенню Українського Католицького Патріярхату, прийняли на себе співвідповідальність за дотеперішню невдачу тієї — історичного значення — справи;

ґ) пов'язалися з одною політичною групою, що всіма засобами змагає до монопольного опанування всього нашого громадського життя в Америці засобами безоглядного поборювання всіх, хто з ними не погоджується;

д) не розгорнули потрібних акцій допомоги українському народові, обмежуючись майже виключно до голосних заяв і закликів; занедбали справу дослідно — наукової документації про колоніяльне положення українського народу, хоч така документація може в найбільшій мірі вдарити в Москву та мобілізувати справжніх, не тільки кон'юнктурно — виборчих, приятелів України;

е) ізолювали українську громаду в цій країні та українську визвольну справу взагалі від головних течій державного, політичного й культурного життя Америки. В найбільшій мірі за те відповідальний голова УККА, професор Добрянський. Немає сумніву, що чимало, раніше ним започаткованих акцій, принесли українській справі пропаґандивну користь. Ідеться тут, головним чином, про такі акції як відзначення Української Народної Республіки, проголошування Тижня Поневолених Народів і побудова пам'ятника Т. Шевченкові у Вашинґтоні. Та дуже близькі пов'язання голови УККА за останні роки із право — радикальними колами викликало шкідливе враження, що вся українська громада в цій країні — це ґетто екстремістів.

II. В Українському Народному Домі в Нью Йорку відбулася 5 листопада ц. р. поширена нарада Комітету Громадської Єдности. Проаналізувавши події, що розгорнулися на 9-ому Конґресі Американських Українців, нарада стверджує наступне:

1. IX Конґрес не розв'язав кризи, що в останніх роках витворилася в УККА, але ще поглибив її;

2. У вислі́ді того факту, що представники багатьох організацій не прийняли, намічених для них місць у керівних органах УККА, теперішні керівники тієї установи перестали бути загально-українською репрезентацією в цій країні і є виразниками тільки тих груп і осіб, що в теперішньому керівництві залишились. Всупереч ідеям основоположників УККА знехтовано на 9-ому Конґресі підставові принципи тієї крайової громадської централі, особливо принцип домовлення між різними політичними й громадськими організаціями. Одночасно зламано основний закон Конґресового Комітету неправильним способом схвалення статутових змін. Окрема точка закону вимагає, щоб проекти зміни сатуту предложити всім членським організаціям щонайменше 14 днів перед конґресом. Тієї вимоги не виконано.

3. Як виразники поглядів коло 170 делеґатів 9,-го Конґресу та — ми віримо — великої частини української громади в Америці, Ко

мітет Громадської Єдности буде змагати до того, щоб:

а) вчинене на 9-ому Конґресі потоптання основного принципу єдности було короткотривалим явищем у нашому житті;

б) щоб українська громада в Америці росла та могутнішала, щоб дорожила своїми релігійними й національними традиціями та щоб одночасно ставала серіозним фактором у політичному, науковому, господарському й культурному житті Америки;

в) щоб українці в цій країні несли моральну й політичну допомогу українському народові та щоб робили це засобами, які приєднують для такої справи вирішні кола держави;

г) щоб американські українці були активні в обох американських партіях і щоб наша спільнота не в'язала себе з ніякими лівими чи правими екстремістами;

ґ) щоб у внутрішньо - українських взаєминах панували принципи взаємопошани, толерантности і єдности та щоб українці однодушно протиставлялись усякому проповідуванню партійного ненависництва та внутрішньо — громадської війни;

4. Щоб оправдати своє існування як центральний і репрезентативний чинник для усіх українців у Америці, УККА мусить повернутись до принципів своїх основоположників і стати об'єднанням усіх українських національних організацій.

5. Поширена нарада Комітету Громадської Єдности, познайомившись із т. зв. заклином голови УККА, надрукованим м. ін. в газеті «Америка» за 21 жовтня ц. р., розцінює його як безпрецедентну образу тієї частини української громади в Америці, що не погоджується з політикою проф. Добрянського. Автор «заклику» примітивізує складну проблематику та завдання, що стоять перед українцями в Америці, та свідомо намагається дезорієнтувати читача. Його спроби кинути на людей інших поглядів підозру прихильности до поневолювачів України та порівнювання їхньої діяльности до диверсій совєтського міністра закордонних справ, нагадує лайки одної галасливої американської групи, якої провідники впали так низько, що називали президентів Трумана, Айзенговера й Кенеді комуністичними поплентачами. Епітети, що їх уживає проф. Добрянський, не приносять чести голові центральної української установи в Америці.

6. Щоб привернути тривалий мир серед українськoї громади в Америці Комітет Громадської Єдности в Америці закликає всі громадські, культурні, наукові та професійні організації і широкі кола українського громадянства підтримати наші заходи.

7. У поширеній нараді Комітету Громадської Єдности прийняли участь представники таких організацій: Добрус, Зарево, Об'єднання Демократичної Української Молоді (ОДУМ), Об'єднання Прихильників Визвольної Боротьби України (ОПВБУ), Об'єднання Прихильників УНР, Об'єднання Українців Революційно — Демократичних Переконань (ОУРДП), Однодумці Організації Українських Націоналістів закордоном (ООУНз), Організація Державного Відродженя України (ОДВУ), Українська Вільна Громада, Українське Національно — Демократичне Об'єднання (УНДО), Український Національно-Державний Союз (УНДС). Нарада вибрала для дальшого ведення праці головну управу КГЄ в такому складі: Ярослав Гайвас — голова, проф. Іван Паливода, мґр. Юрій Нагорний, д-р Роман Борковський — заступники голови, д-р Теодосій Сендик — секретар, д-р Володимир Пушкар — фінансовий референт.

За Управу:

Ярослав Гайвас — голова
Д-р Теодосій Сендик — секретар
Нью Йорк, 5 листопада 1966

⁂

ДЕКЛЯРАЦІЯ
ОРГАНІЗАЦІЙ КОМІТЕТУ ГРОМАДСЬКОЇ ЄДНОСТИ МІННЕСОТИ

В зв'язку з IX Конґресом Українського Конгресового Комітету Америки, який відбувся 7-9 жовтня ц. р. в Нью Йорку, організації Комітету Громадської Єдности Міннесоти уважають за відповідне скласти слідуючу заяву:

1. Комітет стверджує, що IX Конґрес в США не оправдав надій широких мас української спільноти об'єднаної в системі УККА.

З прикрістю стверджуємо, що керівні органи УККА, як також і Президія Конґресу, сво-

ею діяльністю та методою переведення Конгресу перетворили цю установу на моно-партійну спілку, нехтуючи принцип відповідного заступництва усіх активних громадських та політичних сил нашого суспільства. Цим самим підірвані важливі засади всеукраїнської єдности, які є незамінною прерогативою для максимальних зусиль американсько-українського суспільства на теперішньому етапі боротьби за перемогу української визвольної ідеї.

Констатуємо, що Керівні Органи УККА, як також і Президія Конгресу не виявили найменшого бажання до згуртування об'єднання всіх наявних українських патріотичних сил для спільних змагань єдиним національним фронтом проти запеклого ворога нашої Батьківщини. Навпаки, Керівні Органи УККА зредукували цю важливу місію Конгресу до безкомпромісової боротьби за фізичне опанування і узурпацію Органів УККА одним із вузько-партійним середовищем.

2. Стверджуємо, що Керівні Органи УККА вже від довшого часу ігнорують справу співпраці з Державним Центром УНР, а на IX Конгресі виявлено цілковите зігнорування славних здобутків нашого народу в часах Великої Української Революції та Соборно-державного будівництва незалежної Української Народньої Республіки 1917-1920 років відверто зневажнено Державний Центр УНР в екзилі.

3. Вважаємо, що Український Конгресовий Комітет повинен бути позаконфесійною установою, або установою, яка рівно трактує всі українські віровизнання. Але, на жаль, практика попередніх років та останній Конгрес УККА дали багато доказів, що на терені УККА одна з українських західніх церков є одверто фаворизована. Натомість інші заслужені українські церкви, які на рідних землях та на еміграції нараховують багато вірних, на терені цієї установи підлягають одвертій негації.

4. Керівні Органи УККА та Президія Конгресу також допустилася відвертого нехтування засад української соборности, ігноруючи справу відповідної репрезентації в управі УККА представників усіх земель Соборної України і тим допустилися до розбрату в теперішньому українському суспільстві.

Нижче підписані організації-члени місцевого Відділу УККА вважають такий стан і таке спрямування Діяльности Керівних Органів УККА під цілковитим впливом найбільш екстремної групи т. зв. Визвольного фронту за крайньо шкідливі і не згідні з ідеями всеукраїнського представництва та вимогами нашого часу.

Тому, уважно розглянувши всі ці згадані питання на своїх зборах, ці організації постановили організувати Комітет Громадської Єдности Міннесоти, який ставить собі за мету допомогти координувати діяльність об'єднаних організацій на терені місцевого Відділу УККА та всесторонньо підтримувати Краєвий Комітет Громадської Єдности в його змаганнях за оздоровлення праці і структури Краєвого УККА для привернення повної консолідації всіх українських творчих сил та спрямування цієї української установи на шлях конструктивної визвольної політики в рямцях існуючих законів США.

За Управу Комітету Громадської Єдности Міннесоти:

д-р. проф. Олександер Грановський — голова
д-р Анатолій Лисий — секретар

За Організації:

1. Відділ ОДВУ — Василь Станиславів
2. Відділ ОУРДП Міннесоти — Федір Гайовий;
3. 337 Відділ Укр. Робіт. Союзу — М. Хоролець;
4. Т-во Прихильників УНР — А. Семенюк;
5. Т-во Сприянні УНРаді — Олександер К. Канюка;
6. Культурно-Мистецький Клюб д-р інж. Сергій (нечитко)
7. Відділ Українського Золотого Хреста — Палія Каркоць;
8. 6 Відділ МУН — Петро Каргоць;
9. Союз Українських Ветеранів — В. Радченко;
10. Громада Церкви св. Михаїла — прот. М. Антохій;
11. Громада Церкви св. Юрія — протоієрей о. Андрій Кість;
12. Громада Церкви св. Миколая — митр. прот. д-р Володимир Левицький;
13. Українська Відпочинкова Оселя — (підпис нечиткий).

Міннеаполіс, 6 листопада 1966.

СТВЕРДЖЕННЯ І РЕЗОЛЮЦІЇ

Українських Організацій Балтимору і делеґатів на IX Конґрес УККА прийняті в Балтиморі 12 листопада 1966 р.

І. Ствердження

Ми представники окремих Організацій Балтимору і делеґати на IX Конґрес УККА, обговоривши проблеми Централі УККА і його IX Конґресу на громадській нараді в суботу, 12 листопада 1966 року, стверджуємо:

1. IX Конґрес УККА, який відбувся 7-9 жовтня 1966 року в Ню Йорку викликає велику тривогу в кожного чесного українця за майбутнє українського організованого життя в Америці, в системі УККА.

З прикрістю доводиться нам ствердити, що на IX Конґресі УККА було знехтовано статут УККА і допущено таких практик, які не тільки не чувані в жадному суспільстві вільного світу, але які є потоптанням людської гідности і запереченням всяких основ організованого суспільного життя в демократичній системі (назначення, а не вибір резолюційної комісії до якої не допущено представників ряду пресових органів в ЗДА, назначення Екзекутивою УККА самої себе до номінаційної комісії, переведення голосування над назначеними до нової Екзекутиви особами, які відмовились прийняти таке назначення з боку номінаційної комісії, і т. д.).

2. На наше велике здивування нам довелось запізнатись з післяконґресовим закликом президента УККА проф. Л. Добрянського, який лише не доводить до замирення і злагіднення того загострення, до якого довів IX Конґрес УККА в українському громадсько - суспільному житті, але навпаки — цим закликом сам президент УККА наносить великої шкоди не лише справі громадської єдности в Америці, але й самій системі УККА.

3. З неменшою тривогою нам доводиться ствердити, що престиж Екзекутиви УККА в останніх роках є надзвичайно захитаний серед української громади не лише у ЗДА, а й усіх країнах українського поселення. Пов'язування УККА з крайньо-правими американськими групами (що противиться статутові УККА), розпалювання ворожнечі в українській громаді рядом членів Екзекутиви УККА на базі дискусії про т. зв. культобмін, незацікавлення Екзекутивою УККА посиленим наступом Москви на все українство в Україні (спалення бібліотеки Академії Наук, русифікація, нищення культурних надбань, вивози української молоді в Сибір і Казахстан, переслідування, арешти і засуди українських культурних діячів) і дезорієнтація української громади в принципових справах (напр. наше відношення до російських злочинів в Україні, домагання УККА і проф. Л. Добрянського, щоб західні країни нав'язали дипломатичні зносини з УССР і визнали її як державу, а згодом кілька років пізніше засудження цих домагань і цілком протилежні твердження і зізнання перед американськими чинниками) — все це і багато іншого вносить в ряди української громади дефетизм, замішання, ворогування і розбиття, брак толерантности, різні закиди і обвинувачення найбільш заслужених українських діячів на еміґрації; унеможливлюється шукання компромісу у спірних справах що було основою постання УККА. У висліді цього українське організоване життя занепадає, зменшуються вплати до УНФ, багато молоді відходить від українського організованого життя і її тратимо назавжди для української справи. Одночасно з цим властивий фронт боротьби з московським окупантом України переноситься на внутрішньо-український відтинок, чим послаблюється нашу спаяність і ефектовність у наших визвольних змаганнях.

II. Резолюції

Беручи до уваги повищесказане, ми:

1. Звертаємося до теперішньої Екзекутиви УККА і до Політичної Ради, щоб вони доложили всіх зусиль і виеліменували з українського організованого життя ті всі неґативи, які захитують єдність української громади в ЗДА, та внесли в життя і працю УККА атмосферу толерантности, шукання компромісів, що запевнить єдність нашої громади і зможе найбільше прислужитись українській справі та українській спільноті в Америці.

2. Ми звертаємося до Екзекутиви Українського Народного Союзу і Українського Робітничого Союзу з палким апелем не допустити до розбиття української громади в ЗДА і стримувати частину скрайнє наставлених членів теперішньої Екзекутиви УККА від непродуктивних кроків і своїм авторитетом і престижем довголітнього служіння українській справі стали на стороні правопорядку в нашому організованому житті.

3. Ми звертаємося до ГУ «Провидіння» і до його президента о. Харини вказуючи на те, що український католицький щоденник, орган «Провидіння» — «Америка», в останньому часі

займає суто партійну лінію в загально-українських справах, утотожнюючи ненависницьке становище організацій Визвольного Фронту супроти інших українських самостійницьких організацій зі становищем загальноукраїнським. Таке однобічне становище «Провидіння» і «Америки» противиться всім засадам українського організованого життя в ЗДА. Великої шкоди українській справі може нанести ця заслужена українська установа «Провидіння», якщо вона і надалі буде посилювати розбиття українського організованого життя в ЗДА і цілої системи УККА.

4. Ми звертамося до всіх загально-українських і професійних організацій, щоб вони були стимулюючим чинником у розв'язуванні загальноукраїнських проблем, щоб вони не втягнулись і не пішли за течією псевдопатріотизму, який так яскраво знаменує наші крайньо праві групи в Америці. Ми надіємось, що вони стануть чинником поміркованим, зрівноваженим, конструктивним, якому добро української справи стоїть понад всі групи й ідеології.

5. Ми даємо свою повну підтримку Комітетові Громадської Єдности, який був створений під час IX Конґресу УККА, в повній вірі, що він доложить всіх зусиль, що УККА був гідним представником і втіленням всіх українських груп, ідеологій і організацій, які стоять на українських самостійницьких принципах. Надіємось, що почерез коннструктивну працю цей Комітет доведе до оживлення діяльности Екзекутиви УККА і всієї спільноти в ЗДА.

6. Ми заявляємо свою всецілу підтримку для Відділу УККА в Балтиморі. Як до тепер, так і в майбутньому ми і наші організації будуть тісно співпрацювати, включаючись активно в усю його діяльність і в усі ділянки його вияву.

Інж. Лев Подоляк — голова 31 Відділу ОДВУ, дир. Остап Хархаліс — голова ОбВУА, д-р Юрій Криволап — член ЦК ОДУМ, інж. Остап Стельмах — делеґат на IX Конґрес УККА, член ПР ОУНз, Раїса Зелинська — делеґатка на IX Конґрес УККА, д-р Омелян Дорій — голова Т-ва Прихильників УНР, делеґат на IX Конґрес УККА, Осип Зінкевич — голова УАТ «Зарево», ген. Петро Самутин — делеґат на IX Конґрес УКК, Теодор Хай — делеґат на IX Конґрес УККА.

СТАНОВИЩЕ

Об'єднання Українсько-Американських Громадських Організації Стейту Ілліной в Чікаґо, Інк

У зв'язку з 9-им Конґресом Українського Конґресового Комітету Америки, та з кризою, яка заіснувала у висліді цього Конґресу, Дирекція Об'єднання УАГО ст. Ілл. обміркувала витворену загально-громадську ситуацію та заняла до неї таке становище:

1. Український Конґресовий Комітет Америки зродився перед 25-ти роками з потреби об'єднати всі творчі сили української громади в Америці для кращого здійснювання своїх внутрішньо-культурних і громадських завдань та сприяння українській визвольній справі.

2. Це завдання УККА здійснював з поважним успіхом як координаційний центр усіх наших організацій і груп, як ділова централя і репрезентація всіх американських українців. Не дивлячись на деякі недотягнення і прогалини у своїй праці, УККА довгі роки користувався поважним престижем серед своїх і чужих.

3. Проте, в останні роки позначився в УККА процес застою, а в парі з цим він почав втрачати свої позиції серед ширшого громадянства. Зокрема, призвела до ізоляції громади від свого громадського проводу персональна і групова політика деяких керівників цієї установи.

4. Від деякого часу у своїй праці УККА так щодо зайнятих позицій, як і щодо персональної політики, перестав бути об'єднуючим чинником для всієї громади. Одна політична група та одна течія громадської думки почала монополізувати УККА, роблячи з нього групову установу з недемократичними нахилами.

5. На 9-му з'їзді УККА в жовтні ц.р. ця течія і одна організована група з монопартійними і тоталітарними тенденціями остаточно опанувала УККА і звела нашу загальну всегромадську репрезентацію до рівня групового предсавництва.

6. Об'єднання УАГО ст. Ілл. є глибоко вражене цим станом речей і затривожене майбутнім нашого громадського центру.

7. У минулому, Дирекція УККА не зуміла, а радше не захотіла полагодити внутрішньо-

громадське непорозуміння в українській громаді міста Чікаго і в наслідок цього на терені міста Чікаго та стейту Ілліной не було і по сьогодні немає одного офіційного Відділу УККА, в якому були би репрезентовані всі громадські організації, що в свою чергу довело до зменшення заінтересовання української громади справами УККА. Катастрофальне зменшення вплат національного датку в Чікаго мало чого навчило керівників УККА, а воно ж наглядно видно, що без такого офіційного Відділу УККА на терені Чікаго та стейну Ілліной цю недостачу наладнати неможливо.

8. Об'єднання УАГО ст. Ілл. уважає, що сьогоднішні відносини в Чікаго є нездоровими, при чому вину за це поносить в першу чергу провід УККА, зглядно ця течія, про яку вище говориться.

Далі Об'єднання УАГО ст. Ілл. уважає: Існування центральної репрезентації української спільноти в Америці абсолютно потрібним, тому нинішні нездорові тенденції груповости і виключности уважає для цілости української спільноти шкідливими і унеможливлюючими кожну конструктивну спільну дію.

9. Тому Об'єднання УАГО ст. Ілл. вповні солідаризується із створеним в Ню Йорку Комітетом Громадської Єдности, якого метою є привести до оздоровлення нашої громадської централі і її справжньої демократизації та привернення її громадської єдности, та буде на терені Чікаго та стейту Ілліной виконувати працю, для якої в інших осередках покликано до життя Комітети Громадської Єдности.

10. Об'єднання УАГО ст. Ілл. з радістю привітає всі заходи, які могли б допровадити до консолідації громадських відносин УККА і вірить, що така консолідація напевно буде мати позитивний вплив на громадські відносини української спільноти в Америці та зможе привернути захитаний авторитет УККА.

Чікаго, грудень 1966 р.

Дирекція Об'єднання УАГО ст. Ілл., Інк.

РЕЗОЛЮЦІЯ - АПЕЛЬ ЕКЗЕКУТИВИ УНС

Головний Екзекутивний Комітет Українського Народного Союзу, обміркувавши 17 - ого листопада 1966-го року перебіг і вислід недавнього IX Конґресу Американських Українців та ситуацію після нього стверджує:

Тому, що IX Конґрес Американських Українців своїм перебігом і вислідом довів до загострення різнобіжностей і суперечностей між поодинокими нашими угрупованнями і тим самим не виправдав тих надій і сподівань, що на нього покладали українці в Америці та в інших вільних країнах, і, цілком певно, в окупованій Україні, як і;

Тому, що ці розбіжності і суперечності в жадному разі не є такого характеру що їх не можна б компромісово полагодити, як це недвозначно доказує факт, що всі основні резолюції IX Конґресу були схвалені одноголосно' як і;

Тому, що таке компромісове полагодження тих суперечностей в найкращому інтересі не тільки нашої американсько-української громади, але й українців в інших вільних країнах їхнього поселення та цих країн і української визвольної справи, отже

Тому Головний Екзекутивний Комітет Українського Народного Союзу, співосновник Українського Конґресового Комітету, якому лежить на серці добро цієї нашої репрезентативної установи і її праці та загальне добро нашої громади й українського народу, гаряче апелює як до тих, що беруть участь у керівних органах УККА, так і до тих, що від цієї участи відмовляються, щоб вони виявили досить взаємного розуміння і доброї волі до такого компромісового полагодження суперечностей і не тільки привернули, але ще й затіснили свою співпрацю в УККомітеті.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ «САМОСТІЙНУ УКРАЇНУ»

ЗНАЙОМТЕСЯ З НАШИМИ НАУКОВЦЯМИ

Іван Розгін.

ПРОФ. І. А. ФЕЩЕНКО - ЧОПІВСЬКИЙ

В історії української культури надзвичайно цікавою постаттю є професор Іван Фещенко — Чопівський. Він належав до плеяди українських учених, що усе життя, тобто від молодих літ, брали участь в українському національному відродженню, а в період відновлення української державности — творили культурні і державні форми молодої УНР, і, нарешті життя своє зложили на вівтар відродженої Батьківщини. Українські діячі такого рівня як І. Фещенко-Чопівський були вченими, громадськими діячами і політиками та в залежности від умов і потреб діяли у відповідних ділянках культурного, громадського чи політичного життя.

Професор І. Фещенко - Чопівський в цьому відношенню був найбільш яскравою постаттю, тому, за великі наукові та громадсько-політичні заслуги — ім'я його стоїть на почесному місці в новітній історії визвольної боротьби та в історії української науки.

Коротка біографія.

Народився 7 січня 1884 року в родині поштового урядовця високої ранги Адріяна Чопівського, який довгі роки був начальником пошти в с. Чуднові на Волині, де й побачив світ наш майбутній вчений. Мати Марія з священницької родини Янчинського, з с. Волосівки на Волині.

Рід Чопівських походить із старої козацької шляхти. У 15 століттю один з предків Чопівського, Гнат Чіп, з волі польських королів отримав за військові заслуги 15.000 десятин землі, оснував поселення, що прийняло назву «Чоповичі». В 1661 році в Чоповичах нараховалось понад 3. 000 мешканців, а нащадки Чопа для відрізнення прийняли різні додаткові призвіща, в тому і «Фещенко». В першій половині 19 століття Чопівських «приєднали» до православної Церкви і таким чином пізніші покоління, в тому і родина майбутнього вченого, були уже православними, так само, як їх колишні предки — козаки Чопи.

І. Фещенко - Чопівський в 1893 році вступив до підготовчої кляси Першої Житомирської гімназії, яку закінчив в 1903 році. В період навчання певний вплив мали на майбутнього вченого учитель фізики Яків Навроцький, який виховав в Ів. Фещенко - Чопівського замилування до прикладних наук, і історик Михайло Кудрицький до археології.

Закінчивши гімназію І. Фещенко - Чопівський в тому ж таки 1903 році вступив до Київського політехнічного інституту, де студіював до 1908 року.

В роки навчання в Політехниці сталися деякі події, що мали значення на майбутнє життя І. Фещенко - Чопівського. Перша — він тут розпочав свою громадську і політичну діяльність, як національно свідомий український діяч; друга — в період, коли в 1906 році був закритий політехнічний інститут, І. Фещенко - Чопівський працював практикантом на бур'якових плянтаціях та в лябораторії Андрушівської цукроварні. Тоді він полюбив цукроварство як народньо — господарську ділянку. Третя — під час студенської екскурсії в 1907 році до Донецького Басейну — захопився велеччю металургійної промисловости і розпочав працювати в металюргії, якій присвятив все своє життя.

Песля закінчення Київського політехнічного інституту в 1908 році, при тому оборонявши дипльомову працю, на тему проекту мартенівської фабрики та одержавши диплом на звання інженера - технолога першого ступня — став професорським степендиянтом в політехнічному інституті й почав працювати учителем фізики і математики в приватній жіночій гімназії Плетневої в Києві, на Печерську. По році він був призначений асистентом і викладачем при катедрі металюргії.

Від того часу біографи вважають початок наукової праці проф. І. Фещенко-Чопівського.

В 1912 році склав адюнктські іспити, і цим самим зробив перший офіційний крок в науково — університетському званню. В 1913 році була видрукована перша частина наукової праці проф. І. Фещенко-Чопівського на тему «До питання цементації заліза». Проблема, що була обгрунтована в праці молодим вченим, утвердила за ним авторитет знавця сучасних проблем металюргії, а весною 1914 року він був відряджений за кордон, спочатку до Німеччини, в ляборяторію Обергофера в Бресляв для підготовки до професорської діяльности

та науково досвідної праці.

Перша світова війна перешкодила проф. І. Фещенко-Чопівському завершити розпочату працю за кордоном і він мусів через Швецію та Норвегію повернутися до Києва.

Тому, що на його посаду в політехнічному інституті було призначено іншого науковця, він мусів прийняти працю із спорідненого фаху — асистента неорганічної технології, але для зв'язку з своїм вужчим фахом — металюргією, залишився керівником студентськими вправами з металюргії на хемічному механічному факультетах. Одночасово з працею в Політехнічному інституті він ще працював в Воєнно — Промисловому Комітеті та Комітеті для розподілу палива.

В 1917 році, з відновленням української державности — проф. Фещенко - Чопівський всією істотою віддався визвольній боротьбі та державному будівництву. Був він членом першого українського парляменту — Української Центральної Ради, керманичем Промислового департаменту Генерального Секретаріяту Промисловості і Торгівлі, Членом міської ради м. Києва, Членом Освітної і театральної Комісії, Головою української національної ради Києва та губерніяльної Ради Київщини. В 1918 році, в Кабінеті Голубовича — став міністром Промисловості і торгівлі.

В 1918 році, в період Гетьманської Держави, І. Фещенко - Чопівський був ув'язнений у Лукіянівській в'язниці, але звільнений з умовою залишити межі України. При Деректорії УНР, спочатку був заступником міністра Народнього господарства, а від лютого 1919 року міністром і заступником прем'єра в кабінеті Остапенка. Вліті 1919 року був призначений радником дипльоматичної місії в Румунії з виконанням обов'язків торговельного аташе УНР при цій же місії.

Після українсько — польського замирення в 1920 році, проф. Фещенко - Чопівський був покликаний до Варшави, на становище Голови української економічної військово - закупівельної комісії. Пізніше, був він обраний Головою Республіканського Демократичного Союзу. На початку 1922 року відійшов від політичної чинности, і віддався цілком науці, любимому фахові — металюргії, та професоруванню у вищих школах.

Спочатку працював при Катедрі металюргії Варшавської Політехніки, а пізніше був запрошений до Краківської гірничої академії, керівником Катедри термічної обробки. На цьому становищу він перебув найкращі роки, виконав та опублікував найважливіші наукові праці з ділянки металюргічної технології. В Краківській Академії проф. Ф. Чопівський, крім професорських обов'язків, поставив на належному рівні науково — дослідчу справу з металюргії. За його ініціятивою та проектом був побудований спеціяльний Металюргійний Науково — дослідний інститут, цей період створив так звану «школу термістів». В цей же період він читав курси технології металів в Тайному університеті у Львові, куди доїздив протягом 1922 та 1923 років.

Від 1931 року проф. І. Фещенко-Чопівський був призначений на Горішній Шлеськ для керування дослідними станицями концерну.

Під час другої світової війни залишався на тому ж становищу, був постійним дорадником у великому концерні тут на Шлеську. В 1944 році став краєвим провідником Українського Національного Об'єднання (УНО), єдиної національно - громадської організації, що діяла на всіх теренах німецької держави. На цьому становищу багато він зробив доброго для наших людей, які опинилися в Таборах «ОСТ», за що був навіть ув'язнений німцями, але про це в іншому місці цього нарису.

В половині січня 1945 року, м. Катовиці на Шлеську, де мешкала родина Фещенко-Чопівських, окупували большевики. В березні цього ж року НКВД заарештувало професора, вивезло з Польщі до Києва. З листів до родини знаємо, що в грудні 1945 року в Києві він був засуджений до заслання на каторжню працю, яку відбував в концентраційному таборі біля Вартесоля Сартавальського, району Карельської Республіки.

В 1965 році дійшла вістка від співв'язня — В. Приходи, який в листах до проф. В. Іваніса писав: «У Києві мене привезли в Лук'янівську в'язницю, в Столипінський корпус, де при лікарському огляді визнали слабу чинність серця та дистрофію другого ступня. Через це дали в камеру слабосильних на другому поверсі. Тут трохи ліпше годували.... У цій в'язниці допитів загально уже не робили, але якогось дня, Фещенко-Чопівського, Славинського та Приходу викликали на доповняюче слідство. Всі троє були виділені із загальної камери і переведені до малої, у в'язничному крилі, де перебували в одиночці смертники. Але там вони знаходилися в ліпшому стані, бо їм давали на долівку матраци і приносили ліпшу баланду... Дозорець поводився з нами

лосить чемно і не матюкався. Капітан НКВД Аристов, намагався виявити прихильне ставлення до в'язнів... Коли я повернувся з лікарні до загальної камери, проф. Славинського я там не застав. Мені хорі сказали, що був якийсь професор з Праги й помер. Де його поховали ніхто не знав.

Вони (Фещенко-Чопівський, Славинський, Садовський) одним лише перебуванням в камерах політичних українських в'язнів — посилювали у сотень їхню національно —етичну стійкість, а Славинський читав їм українську історію... Я того не знаю, яка доля спіткала проф. Фещенко-Чопівського після Київської в'язниці».

Проф. І. Фещенко-Чопівського ще раніше викликали і невідомо куди направили»....

З Карело-Фінської республіки, тобто, з лагеру, де І. Фещенко-Чопівський відбував свою 15-літню кару, родина регулярно отримувала листівки, бо йому дозволили час від часу листуватися, але в осени 1949 року листування припинилося. Всі намагання родини довідатися про долю проф. І. Фещенко-Чопівського — не мали ніяких наслідків, аж після XX з'їзду комуністичної партії, після «здемаскування» Хрущовим Сталіна, на лист до Генерального прокурора УРСР прийшла відповідь. (через консулят СРСР в Кракові), що проф. І. Фещенко-Чопівсьий помер 2 вересня 1952 року. У відповіді не сказано де його поховано, отже, напевно в одній з братських могил, якими засіяна вся територія СРСР.

Так закінчив свій життьовий шлях проф. І. Фещенко-Чопівський один з найвизначніших синів українського народу, який все своє життя на чужині на запит «Що поробляєте?» відповідав «Тужу за Батьківщиною!»

Дружина проф. Фещенко-Чопівського — Зінаїда Олександрівна — померла 27 жовтня 1949 року в Катовицях, там же і похована. З родини Фещенко-Чопівських залишилися двоє, старша дочка Ірина і син Юрій.

Наукова спадщина.

Як ми уже згадували в попередньому розділі, про початок наукової діяльности проф. Фещенко-Чопівського в роках 1910 та 1911, тобто тоді, коли він офіційно, чи фактично на цей шлях став, видрукувавши перші наукові праці. Можна припускати, що наука як галузь духової чинности людини — цікавила його ще раніше, за студенських часів, а може й гімназіяльних.

Якщо взяти до уваги офіційний список його наукових праць, то виявляємо, що в 1910 році він уже видрукував аж три наукові праці: «Хромова сталь», Київ 1910 року; «Досягнення науки у стопах», Київ 1910 року і «До 30-ліття процесу Томасовського», Київ 1910 року. Очевидно, що для виконання цих праць був потрібний якийсь час, тобто, перед 1910 роком. Ми думаємо, що початком його наукової діяльности треба вважати 1905 рік, коли він працюючи в цукроварському виробництві почав глибше цікавитися і цукроварством, і природніми багатствами України, бо на цю тему пізніше були опубліковані ним знамениті праці: двотомова праця «Природні багатства Укрїни» (1918 і 1919) і «Економічна географія України» (1921), також у 2-ох томах. В цих працях велику увагу він приділив цукроварству України. Зрозуміло, що питання про початок наукової діяльности того чи іншого науковця не має істотного значення, більш важливим є суть діяльности та питома вага виконаних праць.

Опубліковані праці проф. І. Фещенко-Чопівського всіма Европейськими мовами — німецькою, англійською, французькою, польською, російською і звичайно українською. Тематика проблем, над якими трудився проф. Фещенко-Чопівський дуже різноманітна. З 60 відомих нам праць більшість присвячена технології металів, і лише сім з них присвячені таким питанням, як природа та промислові багатства України, сільсько — господарському промислу України та філолофським проблемам, як наприклад — «Істота життя та єдність природи», «Техніка та людина», тощо.

Щодо металюргічних тем, то лише найбільш загально можна стверджувати, що як знавець металюргії він був універсальним, і найбільшим авторитетом так в теорії, як і в практиці. Серед виконаних праць знаходимо монографії присвячені окремим проблемам технології металів, власні винаходи, експериментальні праці, підручники для вищих шкіл, синтетичні праці з природних ресурсів України та філософії техніки і природи.

Щодо другої групи наукових праць, які є не металургійного циклю, або лише до деякоїсь міри до нього відносяться, то про них ми хочемо сказати трохи докладніше. Перша праця, «Запаси бурого вугілля в Південно-Західньому краю» (1913 року), «Природні багатства України» (Два томи, 1918 - 1919 роки), «Економічна географія України» (Два томи, 1921 року), «Промислові багатства України»

(рукопис), «Сільсько — господарська промисловість України» (рукопис). Обі останні праці були закінчені в кінці другої світової війни, і схвалено УТГІ, персонально проф. В. Домашицьким до друку. В процесі підготовки та писання цих праць брала участь донька Ірина, що в той період у Відні працювала над своєю дисертацією і допомагала батькові розшукувати потрібні матеріяли в архіві та бібліотеці Академії закордонної торгівлі. Вона ж переказала авторові цих рядків, що передала до друку дирекції УТГІ, персонально проф. Я. Зозулі в Нью Йорку, такі рукописні праці батька: «Техніка і людина», «Методи майбутньої металюргії» та «Істота життя та єдність природи».

Проф. Я. Зозуля передав всі три праці до редакції «Вісті українських інженерів», де вони будуть видруковані.

При цій нагоді можемо згадати що на початку революції, ми мали змогу користатися в своїй професійній діяльності першими працями проф. І. Фещенко-Чопівського, а саме «Природні багатства України». та «Економічна географія України». При викладанню курсу природознавства України в середніх та вищепочаткових школах на Поділлю, ці праці були єдиними підручниками учителів. Нам пригадується, що були вони написані доброю українською мовою і ілюстровані цифровими матеріялами. Тому викладовці з подякою користалися ними. Ми твердимо, що як на тогочасний стан науки — ці праці були на відповідному рівні. Крім того, вони були першими на цю тему друкованими спробами, бо подібна праця проф. П. Тутківського була видрукована в 1920 році перший випуск, а поповно, у двох томах аж в 1923 році. Щождо «Економічної географії України», то подібна праця Сухова появилася десь аж коло 1930 року. Таким чином треба признати, що крім наукової вартости, ці праці мали ще й національно — політичну вагу, бо у свій час спричинилися до національного усвідомлення широких мас населення та поширення освіти на перших ступенях державного і культурного будівництва.

Крім виконаних та опублікованих наукових праць, кожний вчений оцінюеться ще приналежністю до наукових установ та організацій. Проф. І. Фещенко-Чопівський в цьому відношенні вартий наслідування. Непевні відомості, які ми маємо — свідчать, що він був членом Наукового товариства в Києві, (навіть секретарем Технічної Секції), Членом Могилянської Академії на еміґрації, навіть заступником голови цієї наукової установи. Дійсним членом НТШ у Львові, професором технології металів в Тайному университеті у Львові, почесним членом Українського технічного товариства у Львові, членом кількох чужинецьких наукових установ та товариств.

Наші попередні нариси про українських вчених ми закінчували розділом про наукову працю та наукову діяльність того чи іншого вченого, для проф. Фещенка-Чопівського ми мусимо зробити виїняток і подати ще додаткові відомості про нього як громадського діяча, як добродія, гуманиста. Ці матеріяли ми здобули від членів його родини, приятелів, співробітників, учнів.

Проф. І. Фещенко-Чопівський як громадський діяч.

Щоб читачі мали уяву про проф. Фещенко-Чопівського, подаємо деякі відомості про нього як громадського діяча, українського патріота, добродія молоді і як людину в повному розумінні цього слова.

Професор Яків Зозуля згадує дуже добрим словом про І. Фещенко - Чопівського, з яким співпрацював в Міністерстві народнього господарства, а пізніше на кооперативній ниві в Дніпросоюзі. Належав І. Фещенко-Чопівський до партії Соціялістів федералістів, хоч ні соціялістом ні федералістом не був. Був він, каже проф. Я. Зозуля, «консервативним демократом і українським патріотом. Коли б українська держава була утрималася, то напевно Фещенко-Чопівський завжди був би на верхах української політики й дуже багато для України міг би зробити.

Громадську, культурну та добродійно — гуманістичну працю розпочав Ів. Фещенко - Чопівський ще в 1905 році. В 1906 році, з відкриттям Просвіти в Києві, він з гуртом національно — свідомих діячів стали найактивнішими членами її. Разом з Н. Холодним, Ол. Яніцьким, Ф. Левчиком, братами Черняхівськими, Н. Щербиною, В. Радзимовською, Ф. Лукяновим, О. Качаловським та інш. Як члени лекційної комісії Просвіти систематично читали лекції в Троїцькому народному домі та на переферії міста Києва (Деміївці, Соломенці, Куринівці, Лук'янівці). Можна твердити, що ці діячі були і приятелями, а у всякому разі однодумцями проф. І. Фещенко-Чопівського. Більш точні відомості маємо про пізніший гурт діячів, з якими приятелював він. Із слів п. Ірини, доньки, та проф. Я. Зо-

…улі знаємо, що ближчими друзями його на еміґрації були: К. Мацієвич, д-р Е. Лукасевич, проф. Ів. Огієнко (тепер митрополит Української Греко-Православної Церкви в Канаді), О. Саліковський, М. Деревянко, Л. Михайлов, Л. Тренке, Гордило - Гордиловський, М. Крат та інші.

Генерал М. Крат прислав нам свої спогади про професора Фещенко-Чопівського. На жаль редакція «Самостійної України» обмежила нас місцем для цього нарису, а крім того, подробиці цих дуже цікавих спогадів виходять поза рамки нарису. Тому ми примушені подати їх зміст дуже коротко.

Генерал М. Крат познайомився з родиною професора в Букарешті, коли він, як один із членів нашої Делеґації до генерала Врангеля, вертався з Криму на фронт.

Пізніше, родина Кратів була в добрих, приятельських відносинах з Чопівськими довгі роки.

Скрізь, де були Чопівські (Краків, Волинь, Шлеськ) оселя їхня була завжди українським національним осередком, де збиралися всі як до своєї рідної хати. До них йшли всі: наддніпрянці, галичани, студенти, старшини, козаки, а на Волині, на їхньому хуторі Юрково (набутому, щоб діти у літку перебували на рідній землі) постійно гостили учні Віденської української гімназії. Для всіх знаходилеся у професора добре слово, мудра порада, а в разі потреби, її матеріяльна допомога.

Професор обмежував свої видатки, щоб мати змогу допомагати іншим. Він сам відшукував таких, що його допомоги потребують. Родина Кратів особливо зобов'язана Чопівським за їхню опіку на протязі 16 літ.

В останне довелося генералу Кратові зустрічатися з професором Фещенко - Чопівським в Холмі, коли він після звільнення з німецької в'язниці, куда було запроторено видатних наших діячів — прибув на гостину до свого приятеля ще із студентських часів, теперішнього митрополита Іларіона. Це був уже 1943 рік, як відомо, переломовий і у війні і у нашому життю. Настрій у професора був дуже песимістичний. Не вірив він ні в перемогу Німеччини, ні в краще майбутне України, ні в велику користь від дивізії Галичина, формування якої було тоді на Великдень проголошено. Не вірив він уже тоді, у збройний конфлікт поміж Західними Альянтами та СРСР. Дивізія приречена на «Нові Крути», казав він генералові Кратові. «Марно загине найкраща наша молода інтелігенція». Цей песимізм мав трагічні наслідки і для самого професора та його родини в осени 1944 року, як большевики підходили до Шлеська.

В якихось справах у Катовицях перебували старшини дивізії Галичина, сотник Гончаренко та поручник Бартощук. Вони щоб допомогти зорганізувати виїзд українців з Катовиць, самі зголосилися до професора в цій справі. Він зібрав цілу українську громаду, домовився із всіма, визначив збірні пункти, де мали прибути тягарові авта, але сам вирішив зостатися у Катовицях. «Мені уже не багато зосталося жити, не хочу йти в нову мандрівку, що буде, то й буде». Жодні намови, каже генерал Крат, не допомогали. Зостався він з дружиною і дочкою. Син Юрій в цей час студіював у Відні, тому і врятувався від неволі. Про дальшу долю професора Фещенко-Чопівського сказано в іншому місті. Так закінчив свої спогади генерал Крат. На тому закінчуємо і ми свій нарис.

Використані джерела.

1. Д-р Мед. Юрій Фещенко-Чопівський. Професор І. А. Фещенко - Чопівський.

Українский Технічно — Господарський Інститут в Нью Йорку. Нью Йорк, 1964.

2. Проф. В. Іваніс. З листів інженера В. Приходи. Українські Вісті ч. 31 - 32 та ч. 33 - 34. Новий Ульм, 1965.

3. Генерал Михайло Крат. Спогади про Фещенко - Чопівського, в листі до автора цього нарису. Травень 1966.

4. Ірина Богун, Фещенко - Чопівська. Листи до атора, Квітень і травень 1966.

5. Д-р Яків Зазуля. Листи до автора 19 жовтня і 20 жовтня 1966.

6. Власні враження від колишніх подій та розмов з членами родини, приятелям та учнями проф. І. Фещенко - Чопівського.

Денис Квітковський

«ЗУХВАЛЬСТВО СИЛИ»

Сила сама в собі, з морального боку не є ані добра, ані зла. Може вона бути одно й друге. Залежить, на услугах чого чи кого є вона. Користування силою є надзвичайно відповідальна річ. Такою ж відповідальною річчю, з моральної точки зору, є й не користування силою тоді й там, де цього вимагає мораль, справедливість чи право. Силу не вільно «тримати в руках» й користуватися нею, як фальшивою картою, тільки тоді й для того, щоб нечесно й нестично використати свого противника для власних, низьких, еґоїстичних інтересів тільки.

З'єдинені Держави Америки є в сучасну добу наймогутнішою потугою в світі. Могутня Америка є мілітарно, економічно, є вона сильна своїм соціяльно-політичним ладом та ідейними заложеннями. ЗДА мають силу-матеріяльну і моральну. Стала сучасна Америка світовою потугою «помагаючи» іншим. Дві останні світові війни перетворили ЗДА в світову потугу. Може навіть проти волі, проти бажання і проти ідейно-політичної філософії деяких великих політичних умів цієї країни. Але факт є фактом: ЗДА є нині наймогутнішою світовою потугою — фактично й потенціяльно.

До сили, як звичайно, долучилася й відповідальність. Відповідальність за власний народ і за тих, яким вони допомагали боронитися проти чужої напасти, або визволятися з неволі. Один американський журналіст зауважив недавно, що ЗДА є такою потугою в ґлобальному маштабі, що навіть якщо б вони не уживали своєї сили, ізолювалися від решти світу, то це неуживання сили мало б не менший вплив на світові події, як її уживання. ЗДА не може заховати голову в пісок... ЗДА критикують, дома й закордоном, за війну в Південному Вієтнамі. Америку може ще більше критикували б тоді, коли б вона була нейтральною в Азії... Сила має могучу «силу»., Зв'язана з силою відповідальність діє як досвічений меч.

З морально-етичної точки зору, сила є добром і злом в той самий час.

Не важко собі уявити, що було б сьогодні, кажімо, на Балкані, конкретно в Греції і Туреччені, якщо б президент Г. Труман не був загрозив 1946 року Москві силою здержати її дальший похід в Еворпі. Також не трудно уявити собі розподілу сил на Близькому Сході, якщо б президент Д. Айзенгавер не висадив був там баталіон своїх «марінс» чи морської піхоти. Те саме треба сказати й про Корею. В цих випадках ЗДА мали відвагу покористуватися своєю силою — - то для добрих цілей.

Але 1953 року, коли німці в східному Берліні заворушилися-ЗДА рішили стояти з боку, не вживати сили. Німецькі повстанці були за слабі, щоб встановити свою владу, витворилося на короткий час певне політично-мілітарне вакуум, порожнеча, яку негайно заповнили московсько — большевицькі танки... Те саме, хоч на багато більшу скалю, повторилося 1956 року в Будапешті: Мадярські повстанці повалили хвилево комуністичну владу, але не були в силі закріпити її. Витворилася знову певна політична порожнеча й тому, що американські дивізії дістали наказ стояти з боку й приглядатися, - нову політичну порожнечу заповнили ті ж московсько-большевицькі танки... Ані німці, ані мадяри не здобули свободи, і не усунули московсько-большевицької окупації, зо своїх країн в великій мірі тому, мабудь, що ЗДА не покористувалася своєю силою в обороні права й справедливости. Інші висліди були на Балканах, на Близькому й Далекому Сході, бо там ЗДА рішилися застосувати свою силу. Але як би там не було-ЗДА є такою потугою в сьогоднішньому світі, що вона, (ця потуга, ця сила), відчувається й тоді, коли ніхто не користається нею. Є справою політично-філософічної спекуляції, що було б краще. Але це «що краще» в політичному світі є таке ж химерне, як і справа ґустів: що є добре в Москві, те є зле у Вашінґтоні, і навпаки. Ми українці, мусимо користуватися, послуговуватися власним ґустом. Ані Москва, ані Вашінґтон не роблять цього для нас, чи за нас.

Фулбраут проти Джансона

В квітні цього року, голова Сенатської Комісії Закордонних Справ, Дж. Віліям Фулбрайт кинув визов президентові ЗДА, Л. Б. Джансонові за його політику в Північному Вієтнамі. Він, між іншим, поставив питання, чи в силі Америка побороти, перемогти «фатальне зухвальство сили, яке в ріжних часах знищило ріжні народи». Надмірне розтягнення сили й мілії принесло руїну Атенам, Наполеонській

Франції та Гітлерівській Німеччині, перестерігав він.

Але якби там не було, боротьба між політичною філософією сенатора Фулбрайта й президента Линдона Б. Джансона набирає чимраз більше розмірів і скорше чи пізніше між ними йде до повного, рішального зудару. В дуже широких рисах, Фулбрайт заступає теорію повного ізоляціоналізму в закордонній політиці ЗДА, або щонайменше теорію стриманости, - стриманости з обох боків: дуже обмежене вживання сили в закордонній політиці ЗДА з одного боку й максимальне зусилля переконувати, при зеленому столі, противника в недоцільності «зудару сил», і тим самим шукання, приємливих для обох сторін, компромісів. Фулбрайт не є в засаді проти позиції ЗДА у Вієтнамі. Він у певній мірі думає, що ЗДА мають там вітальні інтереси, які вони мусять боронити. Але він є проти бомбардування Ганою і Гайфонґу в Північному Вієтнамі, він проти великого заанґажування ЗДА у сухопутній війні в Азії, бо він вірить «проти надії», навіть, що американські позиції й інтереси в Азії й на Тихому Океані взагалі можливо зберегти шляхом мирних переговорів і компромісу. Фулбрайт, як один із передових американських інтелектуалістів, вірить у перемогу розуму, в силу арґументу.

Президент Л. Б. Джансон, з другого боку, як «фармерський хлопець» із Тексас, як він сам себе часом називає, не є інтелектуалістом покрою Фулбрайта. Він вірить у «хлопський розум», природний глузд й ріже там, де не можливо розв'язати. В боротьбі з індіянами чи в боротьбі з природою ніякий арґумент не помагав, ніякий компроміс не був єприємливий. Не ти вб'єш, тебе вб'ють. Питання тільки, (щодо американської війни у Вієтнамі та до політики ЗДА в Азії взагалі чи тільки на Далекому Сході), чи лежать там такі життеві інтереси ЗДА, в обороні яких ніяка жертва не є за велика? Президент Джансон думає, що так, Фулбрайт — ні. Фулбрайт думає, що шляхом компромісу можливо осягнути все, що є в інтересі ЗДА,-президент Джансон не вірить у це. Історія покаже, хто мав рацію. Одно, мабуть, можливо сказати уже сьогодні: Президент Линдон Б. Джансон будує і закріплює велику світову імперію, під назвою З'єдинені Держави Америки, клясичним шляхом. Відмінна ця імперія була б від інших включно з теперішньою СССР, тим, що побудована вона була б на демократичних засадах. Чи це вдається зреалізувати-також історія дасть відповідь. Фулбрайт також за ЗДА, як незаперечною потугою на щонайменше двох океанах-Атлянтійському й Тихому-з вільним доступом до всіх інших вод, але він думає, що таку мету можливо осягнути при круглому столі, добрим арґументом, шляхом здорового компромісу.

Л. Б. Джансон, як президент, має за собою, по своїй стороні, величезну силу американської держави, велике число державних мужів, науковців політичних справ, публіцистів великих газет і журналів та, мабуть, більшість американського народу. В. Фулбрайт, як один із найповажніших американських сенаторів та голова могутньої сенатської комісії має по своїй стороні також дуже багато однодумців і прихильників включно з тими молодими людьми, що пікетують Білий Дім з прапорами ворога їх країни та публічно палять свої картки покликання до війська. Але як би там не було-і президент Джансон і сенатор Фулбрайт є великі, незаперечні американські патріоти; ріжняться вони тільки щодо їх розуміння ролі ЗДА в світі та щодо стратегічних шляхів у боротьбі за виконування цієї ролі.

При цьому важливим уваги є факт, що боротьба цих двох світоглядів, боротьби двох філософій ведеться одверто, прилюдно-й ані одна голова ані не полетіла, а і, не є в загрозі полетіти...

Це велика американська демократія в дії в чи не найбільш загрозливий і драматичний момент із своєї історії.

Але доки розглянемо деякі дальші моменти цієї історичної боротьби в філософії американської закордонної політики та в практичному приміненні одної з цих філософій у війні Вієтнамі, я хочу спинитися коротко над характером американської преси-в цьому і радіо, телевізії та всіх інших середників комунікації. Роблю це тому, щоб зрозуміти, чому широка публіка часто так односторонню й тим самим необ'єктивно обзнайомлена з цією драматичною боротьбою в лоні американської суспільности.

Преса в ЗДА

В ЗДА, крім щоденної преси, є дуже багато добрих, фахових журналів. Але широка публіка цих серіозних фахових журналів не читає. Американське радіо, крім легких розвагових програм, включно з вістками, має дуже гарні радіогодини на найрізнородніші теми. Але широка публіка знову ж не слухає цих серіозних,

фахових радіопередач. Те саме треба сказати і про телевізію. В ЗДА публікується щоденно дуже багато добрих брошур, книжок, тощо й у цій ділянці широка читацька публіка не находить специяльного зацікавлення.

Якщо б хтось хотів окреслити одним словом характер широкої американської преси в найширшому розумінні цього слова, то мені видається, що слово сенсація найкраще характеризує її. Тут усе починається і кінчиться на сенсації. Всяка вістка, що не є сенсаційна-нецікава і її не друкується. Я уже колись згадував, що коли б до Вашінґтону не посвячення пам'ятника Шевченкові було «приїхало» сто малп, то ціла Америка була б стала на ноги: всі нормальні передачі по радіо і телевізії були б перервані та уся увага модерних засобів комунікації була б звернена на 100 малп-з повінью найріжнородніших коментарів. Сто тисяч українців чомусь не були сенсацією...

Хтось скаже: бо українців не люблять. Ні, не тому тільки. Позитивні, конструктивні речі не мають чомусь такої сензаційности, як негативні, руйнуючі. Коли говорить наприклад, президент ЗДА, то йому преса часом присвячує дуже мало місця. Але коли виголосить промову якийсь ворог Америки, то він за ніякі гроші не міг би купити собі тієї реклями в пресі, в радіо, в телевізії, якщо б він мав за таку рекляму заплатити... Американська преса, наприклад, з найбільшою докладнішою передала хід недавньої конвенції комуністичної партії Америки, з майже дослівними головними промовцями, але коли на одному з американських університетів виголосив також недавно знамениту промову секретар Оборони Роберт С. Мек Намара, то ця велика американська преса майже цілковито зіґнорувала його промову; але за те з найбільшою докладністю й сенсаційністю ця преса занотувала факт, що п'ятнадцять професорів і студентів демонстративно опустили залю, коли до неї увійшов Секретар Оборони.. Деякі газети навіть не відмітили, що на залі залишилося кілька тисяч студентів і професорів які встанням з місць, оваційно вітали Мек Намару...

Преса, радіо, телевізія майже щоденно подають у сенсаційній формі, вістки як американська молодь пікетує Білий Дім з прапорами Вієтконґу, ворога їх батьківщини; як ця ж бородата і брудна молодь демонструє по університетах, публічно палять свої військові картки, оплюгавлює свого президента й хвалить ворога тощо. Але ця ж преса рідко, для об'єктивности, реферує про те, як величезна більшість американської молоді в формі листів, резолюцій, спокійних пікетувань одобряє політику ЗДА у Вієтнамі. Тому широка американська публіка не знає повної правди про дійсний стан війни у Вієтнамі, про дійсні мотиви американської збройної інтервенції в Азії.

Американська публіка навіть необізнана достатньо з геройською боротьбою своїх вояків у Вієтнамі, бо американська преса більше зацікавлена «Чорною революцією» внутрі країни, всякими мордами й іншими сенсаціями, як цією «брудною війною», вислід якої може вирішити долю ЗДА на цілі століття. Вина в цьому преси, яка в погоні за сенсаціями тратить всякий глузд, всяку пропозицію гідности, а ще найважливіше, тратить з очей своє призначення: об'єктивно інформувати громадянство. В країні, де голос рішає її долю, поінформованість голосуючого є надзвичайно важлива річ, фундаментальна річ.

Мені видається, що закордонна преса в більшості «імпортує» американський сензаційний матеріял, тому дуже часто цей позаамериканський світ бачить ЗДА в кривому дзеркалі. Не забуваймо, що крім горстки палячів, бунтівників, неконформістів чи як їх там звати, ЗДА мають не тільки своїх відважних астронавтів, але й тих, що підготовляють шлях цим астронавтам у невідоме; ЗДА мають не тільки плеяду висококваліфікованих людей у всіх ділянках творчости людського духа, але й тих, що готові кожної хвилини зложити життя за свою прекрасну країну. Тільки в американській пресі ці моменти не завжди належно відмічується.

Але З'єдинені Державп Америки може й цікаві тим, що тут вільно висловлювати і мати протилежну думку. Тому на цьому місці буде корисно сказати кілька слів про «зухвальство опозиції».

Зухвальство опозиції

Цікаве питання виринає, як за далеко може іти право опозиції, іншими словами, де є границя між опозицією і безвідповідальністю. Бо якщо дійсно, наприклад, президент Джансон надуживає потуги ЗДА, то чи не надуживає свого права опозиції сенатор Фулбрайт, наприклад, критикуючи немилосердно свою країну, даючи цим самим моральну поживу всяким «бітнікам» та арґументи в руки ворожої пропаганди? Чи опозиція іншими словами, не може бути також ароґантною, зухвалою, безвідповідальною?

В сенаті ЗДА є такий сенатор, на ім'я якому

є Ґейл Мек Ґі. Він є великим оборонцем американської політики в Азії, але-завдяки американській пресі-ані його ім'я, ані його становище не є відомі широкій американській публіці. Ця преса не цікавиться проблемами. Вона цікавиться низькими сенсаційними вістками. Тому ви найдете цілі сторони в цій пресі присвячені паліям карток покликання до військової служби, втечею цих «героїв» до Канади, наприклад, щоб уникнути відповідальности боротися за свою країну, але промовам, заявам великих американських мужів ця преса звичайно приписує кілька слів, або взагалі ігнорує їх. Сенатори Морзе й Фулбрайт користуються надзвичайною симпатією американської преси, тому, що вони в немилосердний спосіб бичують американську закордонну політику в Азії і тим самим стають контроверзійно-сенсаційними фіґурами.

Але вернімося до сенатора Мек Ґі. Цей сенатор, бувший професор історії на Університеті Вайомінґу, виголосив у першій половині липня знамениту промову до професорів і студентів Державного Університету Ореґону. Він сказав, що професори і студенти «мають право помилятися» сенатори і керманичі держави- «мають право бути правими». Обидва ці права є під атакою у зв'язку з війною у Вієтнамі.

Ілюструючи далі свої твердження про право бути правим або мильним, він сказав: «Професор Мек Ґі мав багато більше солюцій, розв'зок для світових проблем, як має їх сенатор Мек Ґі». Академічна свобода вимагає «люксусу безвідповідальности» для тих, що хочуть користуватися правом критики. Але цього «люксусу безвідповідальности» не можуть, не сміють мати вибрані чи призначені офіційні особи уряду З'єдинених Держав Америки. В таких критичних часах, як ці, в яких зараз перебуває американський народ, «критика з Капітолю мусить бути сполучена з гострим змислом великої відповідальности». Але, зауважив сенатор Мек Ґі, на жаль, не всі його колеги в сенаті ЗДА мають цей змисл відповідальности. Цей натяк на брак змислу відповідальнаси в сенаті ЗДА був, без сумніву, спрямований в сторону сенаторів Вм. Фулбрайта й Вейн Морзе.

На маргінесі зауваги сен. Мек Ґі щодо браку почуття відповідальности в деяких сенаторів ЗДА, цікаво відмітити, що деяка американська преса, коментуючи з іронією вістку про підготовку до «Світового Суду», який мав би відбутися в листопаді цього року в Парижі й судити, як «воєнних кримінальних злочинців» президента ЗДА Л. Б. Джансона, Секретара Закордонних Справ Діна Раска й Секретара Оборони ЗДА Мек Намару за війну у Вієтнамі, піддає думку організаторам «Трибуналу» запросити на свідків оскарження... сенаторів Фулбрайта й Морзе.

Сенатор Мек Ґі, критикуючи в першу чергу прилюдні засідання Комісії Закордонних Справ сенату ЗДА, головою якої є сен. Вм. Фулбрайт, стверджує, що частинну відповідальність за безвідповідальні виступи Комісії несе телевізія, яка внесла в американські доми страхіття війни й рівночасно спокусила всяких демагоґів грати на збуджених емоціях, розповсюджуючи громи «святого обурення» цих демагогів. На його думку, підчас прилюдних переслухань Комісією Закордонних Справ Раска чи Мек Намари на екрані «цирк заступив виступ державних мужів». І тому він поставив проблему: В той час як Фулбрайт висловлює своє незадоволення й оскаржує навіть Америку в «злочині» «зухвальства сили» чи не поповнює Фулбрайт стилем своєї критики інший проступок- «зухвальство непогоджування» чи «зухвальство критики»? Бо, сказав він дослівно, критики «припускають, що вони мають монополь правди й мудрости, не лишаючи місця для найменшого сумніву в тому напрямі, що могла б бути й інша правда... що можливо американське становище є правильне».

Як професор американської історії, переконаний, пише один американський журнал, в правильнасти американської політики у Вієтнамі, яка має за мету встановлювання рівноваги політичних сил у Південносхідній Азії, сенатор Мек Ґі не може зрозуміти непогамованости критиків американської азійської політики не тільки в Сенаті, але і в пресі. Він має тим більшу трудність зрозуміти мотиви деяких американських критиків політики свого уряду, що їх лють зростає пропорційно до успіхів ЗДА у Вієтнамі, і тим самим в Азії та на Далекому Сході взагалі...

Повищі рядки були присвячені міркуванням частини американської публічної опінії щодо війни у Вієтнамі, міркуванням, які так тяжко почути з причини несамовитого галасу критиків цієї війни. Але як би там не було, повищі думки сенатора Мек Ґі є офіційною політикою уряду ЗДА з президентом Л. Б. Джансоном на чолі та поділяє їх величезна більшість здорової поважної, відповідальної американської громадськости, бо якщо б було інакше, то ЗДА

не могли б провадити успішної війни у Вієтнамі. Про беззастережену, повну піддержку політики уряду ЗДА у Вієтнамі величезної більшости американського народу не знає ані пересічний американський читач своєї преси, ані тим більше посторонній світ, бо американська преса, жадібна сенсацій, не віддзеркалює правдиво, совісно й об'єктивно того, що діється в цій країні. Щоб дати ще один приклад сензаційности цієї преси, і тим самим браку об'єктивного, відповідального інформування, я зверну увагу на такий факт: Промови - виступи цілої серії політичних мужів і взагалі людей з почуттям відповідальности і гідности, от таких як сам Мек Ґі чи навіть промови президента держави, ця преса дуже часто або іґнорує взагалі, або реферує кількома словами десь при кінці газети, між лісом оголошень, а от таку «подію» як плянований показовий суд у Парижі над найвищими достойниками цієї країни, ця преса не тільки реферує в цілій серії вісток й коментарів на найбільш видних місцях, але навіть присвячує цій вістці цілі редакційні статті...

В ЗДА відбувалися недавно правибори, в яких виборці з цілої серії кандидатів на певні становища вибирають тільки по двох кандидатів на те саме становище. Кажімо якщо є одно місце на суддю, а зголосилося десять кандидатів на посаду, то перші два, котрі дістануть найбільше голосів, будуть боротися між собою в дійсних виборах, які відбулися в цілій ЗДА дня 2 листопада. Якщо це є кандидати, наприклад, до сенату ЗДА і якщо з кожної партії зголосилося більше як один кандидат, то виборці знову вирішують кого вони хочуть мати за кандидата на сенатора з тієї чи іншої партії. В загальних виборах дня 2 листопада кандидатом був тільки один кандидат з Демократичної Партії і тільки один з Республіканської Партії. В правиборах, як і в загальних виборах, кандидати мусять виявити свою політичну плятформу. І от у таких правиборах у стейті Мічіґан, кандидат на сенатора ЗДА з Демократичної Партії, Ґ. Меннен Вілліямс переміг величезною більшістю кандидата Джерома Кевона не так тому, що за Вілліямсом голосували всі українці, але у великій мірі тому, що одобряв він політику президента Джансона у Вієтнамі. Посадник міста Детройту, Джером Кевона програв вибори не тому тільки, що активно виступив проти Марусі Бек і не дуже то церемонився з українцями, але і тому, що явно виступив проти політики уряду ЗДА у Вієтнамі. До цього мусіла признатися преса, яка піддержувала його. Те саме можливо сказати-щоб узяти тільки два приклади-і про правибори в стейті Тенесі, в яких виграв кандидат, що піддержував політику президента Джансона, проти кандидата, якого піддержував Роберт Кеннеді. Відомо, що Р. Кеннеді, брат б. президента Джана Кеннеді, піддержує політику Джансона у Вієтнамі з великими резервами. В загальному стверджують, що останні вибори посередньо одобрили політику уряду ЗДА у Вієтнамі.

Але це тяжко ствердити, читаючи сенсаційну американську пресу. Для цієї преси сен. Мек Ґі менше цікавий від старенького уже англійського філософа Бертрана Расела, котрий якраз занятий підготовкою «Світового Трибуналу», де мають судити президента ЗДА і інших «воєнних злочинців». Політичний змисл науковців-філософів, не політиків і стратегів, мабуть найкраще збагнув був Наполеон. Оповідають, що в його Єгипетській Експедиції, крім війська, гармат, коней, ослів, верблюдів і інших, брали участь також цілі когорти науковців-дослідників, і навіть звичайних філософів. Коли прийшло рішальних битв, Наполеон мав би наказати: Всі осли, верблюди, науковці і філософи — до піраміди!

Наш Творець створив нас з обмеженими здібностями. Він не дав нам усіх таланів та талантів. Щоб і цю думку зілюструвати, я пригадую собі історію з одним професором матиматики. Кажуть що цьому професорові захотілося одного дня «погуляти по морю». Він пішов на побережжя моря, найняв моряка з лодкою і наказав йому повеслувати з ним на широке море. Моряк веслував, а професор-як і личить кожному професорові-мислив. І раптом прийшло йому на думку подискутувати з веслярем. Але доки дискутувати, він мусів упевнитися чи весляр щось знає і розуміє. І питає професор: Чи знаєш ти дещо з аритметики? Відповідає весляр: А що це таке арифметика? Професор: Якщо ти не знаєш аритметики, то половина життя твого пропала. А чи знаєш ти, що це таке логаритми? Весляр: Ніколи не чув щось такого. Професор: Дві треті життя твого пропало. І раптом зривається несамовита буря на морі, кидає човном й усі зусилля весляра вдержати лодку в рівновазі й на поверхні, на хребтах вдичілих білих коней — без успіху. Тоді, в розпуці, він кричить до професора: Пане професоре, чи вмієте плава-

ти? — Ні, кричить у відповідь професор. — То ціле ваше життя пропало, — ще вспів сказати весляр. І це були мабуть останні слова, що їх ще чув професор. Деколи весляр оповідав цю пригоду своїм побратимам при чарці, то ніхто не міг йому сказати, де подівся професор.

Англійський філософ Бертран Расел має щастя, що його країна ані не находиться в затяжній війні, ані не має Наполеона, а то і йому прийшлося б ділитися долею і недолею з ослами й верблюдами в понурих приміщеннях пірамід. Але якщо він уважає себе покликаним скликати «Світовий Трибунал» і судити президента ЗДА як одного з « воєнних злочинців», то ми можемо тільки спитати його: де був він тоді — а йому вдарила вже 80-ка! —, коли московські вожаки з Кремлю брехнею, підступом, ломанням міжнародніх договорів, а за тим вогнем і кров'ю душили українську національно — державну свободу? Де був він тоді, коли на його очах, уже недавно московські танки нищили кров'ю і вогнем повстанців Німеччини, Польщі, Мадярщини?! Де був він тоді, коли мурували Берлінський Вал чи Насип? А якщо він уважає, що цей вал символом свободи, то чи не було б доцільно і символічно, краще відбути цей Суд над «воєнними злочинцями» якраз на цьому Берлінському Валу? Це було б тим краще й доцільніше, що найважливіші « свідки» будуть зараз на схід від цього валу»...

Можливо б сміятися, якщоб не було так сумно. Трагедія в тому, що не має Правди й Справедливости, як абсолютної вартости. Кожний має свою правду й своє поняття справедливости. Мені чомусь хочеться вірити, що Бернар Расел щиро вірить у те що робить. В його понятті Америка робить злочин, бо вбиває людей. Не вбивай — це одна з перших заповідей Божих. Але чому він не бачить, як інші убивають або якщо і бачить то чому одно вбивство для нього є гріхом, а друге — ділом Божим? І мабуть має рацію проф. Мек Ґі, коли говорить про «зухвальство критики» тих які гадають, що вони мають монополь правди й мудрости». Мудрість може бути така ж за сліпа як і дурнота. Бо хто сліпо вірить у свою мудрість — той напевно є сліпий. А правду мають тільки ті, що борються за неї і здобувають її. Вона, правда, сама не здається. Вона любить силу і сильних. Морально і фізично. Тому нам треба покликатися на високі принципи, але щоб мати свою, українську правду, нам треба громадою обух сталить, казав Шевченко.

Юрій Пундик

СОВЄТСЬКИЙ МАРКСИЗМ

Не входячи глибше в критику Марксової теорії, мусимо однак вказати тут на факт, що Маркс і Енґельс, розглядаючи державу і суспільно-політичні форми тільки як знаряддя панування в руках панівної кляси, цілком очевидно мусіли переочити ту ролю держави, на яку вказав ще за життя Маркса англійський філософ, Джан Стюарт Милл, а саме активну ролю в реґулюванні господарських процесів і розподілі дібр, при одночасному збереженні системи приватньої власности. У половині 19 століття, коли Маркс розробляв свою теорію розвитку капіталізму, його передбачування послідовности цього розвитку не були безпідставні (хоч його аналіза історичних процесів, його теорія зиску й продуктивної вартости, теорія клясової боротьби як рушія історичних процесів, тощо, були досить поверховними і не завжди точними). Але пізніші суспільні процеси в ході яких робітництво через його професій

Теодосій Онуферко

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ

(У сторіччя народження)

У процесі самостановлення нації, самоусвідомлення сутности є вихідною точкою. Поскільки свідомість все росте із минулого, то знання історії нації є підставою кожночасного і все нового розвитку.

На різних етапах свого розвитку нація записує руками своїх літописців дії своєї епохи. Лише глибокі уми вміють витягнуи історіософічний змисл, і це є своєрідною національною синтезою.

Модерне українське самостановлення XIX - XX ст. знаходить своє вершинне здійснення власне через обопільний процес: інтроспекції й здійснення усвідомленого. Перейшовши

ні спілки перетворилися у спільника капіталіста, а держава в арбітра між окремими учасниками економічної активности — продуцентом, робітником і споживачем, — змінили форму і напрямок капіталістичної господарської системи, стали рушієм господарського росту, добробутом якого користуються усі суспільні верстви.

4. Комуністичне суспільство. Необхідним етапом у переході від капіталізму до комунізму, на думку Маркса, є період диктатури пролетаріяту, під час якого «пролетаріят вживатиме свою політичну і панівну зверхність на те, щоби законами відібрати капітал від буржуазії, зцентралізувати всі виробничі засоби в руках держави, тобто пролетаріяту організованого як пануюча кляса, і якнайскорше збільшити загальну суму продукційних сил. Звичайно, на початках, це може бути здійснене тільки деспотичним посяганням на право власности і деспотичним втручанням у буржуазні методи виробництва... Коли пролетаріят, у ході його боротьби проти буржуазії, з конечности сконсолідується як кляса, шляхом революції сам стане панівною клясою і, як така, силою змете стару систему виробництва — він тим самим змете і систему, яка творила підставу для клясових конфліктів, скінчить клясовий поділ і цим самим зліквідує і його власне панування як кляси. Старе буржуазне суспільство, з його клясами й клясовими конфліктами, буде змінене спілкою, в якій вільний розвиток кожного вестиме до вільного розвитку всіх» (Карл Маркс, «Маніфест комуністичної партії»).

На цьому можна було б закінчити розгляд Марксової філософії, бо Маркс і Енгельс не спробували дати докладнішої програми цього майбутнього комуністичного суспільства. Вони навіть не спробували пояснити, чому процес діялектичного розвитку суспільних відносин мав би якраз спинитися на цьому комуністичному суспільстві, тобто чому воно не мало б породити нову антитезу з можливістю якоїсь нової синтези в майбутньому. Що цього не зробили совєтські теоретики марксизму, подаючи комунізм як завершення творіння, — це цілком зрозуміло, бо це означало б визнати конечність майбутньої революції і упадку їхнього режиму а ніякий диктатор навіть натяку на таку можливість не хоче залишити в думках його підданих. Але ані Марксові ані Енґельсові не йшлося про збереження їхньої влади, бо вони її не мали. Отже їхню мовчанку можна пояснити лише тим, що вони самі докладно не уявляли собі практичної організації суспільних і господарських відносин у майбутній комуністичній Утопії. Ця Утопія представлена тільки загальними ідеями про загальну всенародню власність засобів виробництва.

природні процеси еволюції в духовій площині й революції в фізичному вияві й історичному закріпленні, — нація українська, одна із найстарших у людстві, знаходить свою вічність творчости, власне із найтривкішого історіотворчого матеріялу: необмеженого духового потенціялу.

Упрагнена Українська Національна Синтеза зачинає набирати форму, власне, як спільна праця багатьох і різних українських інтелектів в часі і просторі.

Першим, який почав у модерний, науковий спосіб обробляти ці проблеми в ділянці історії є у нас Михайло Грушевський.

Михайло Грушевський народився 29 вересня 1866 року у Холмі, син педагога славіста із Київщини. Його життя сповнене безперервною працею в дослідах української історії в широкому розумінні цього слова, бо Грушевський вважав, що історія нації є історією всіх її виявів, від свідомости найвищих вершин духа, аж до самого матеріяльного побуту. Історичні студії закінчив під проводом В. Антоновича, і за його рекомендацією переїхав 1894 р. до Львова, де викладав, офіційно «Всесвітню історію із особливою увагою до Східньої Европи» — розуміється курси української історії. У Львові перебув до 1914 р., розгортаючи попри виклади колосальну працю: став головою історично-філософічної секції НТШ (від 1895 до 1913 рр.). Притягнув до праці великого революціонера каменяра — Івана Франка. Це одна із найсвітліших сторінок української історії: професор, вчений історик, і креатор-каменяр нової української людини. Праця обох дала історичні наслідки, об'єднуючи в такий чи інший спосіб тодішню українську духову еліту, так різноманітну стажем і працею. Записки НТШ стали репрезентантами української науки в світі. В них Михайло Грушевський, разом із своїми учнями, помістив багато наукових праць із історії України, як, напр., «Розвідки й матеріяли до історії України-Руси» 1896-1902 і інші. У Львові, завдяки праці Грушевського, постала ціла школа українських

зникнення експлуатації, разом з державною системою, бо ж експлуатація існує тільки при наявності кляс, яких при комунізмі не повинно бути, а держава — тобто органи державної влади — є також тільки знаряддям пануючої кляси, а якщо таких кляс нема то й держава стає зайвою.

III. Російський марксизм у большевицькій практиці

Як і в попередньому розділі, не збираємося давати критичної оцінки большевицької комуністичної ідеології та вказувати на всім очевидний провал її у практиці, як також на розходження між ідеологічними гаслами й обіцянками та практичним їх здійсненням. Ми хочемо тільки показати, що і Ленін і Сталін і їхні наслідники, всупереч їхньому постійному побожному визнаванні себе за покірних слуг великого бога Маркса-Енґельса та намаганні представляти совєтську систему як здійснення Великого Пророцтва, самі не брали поважно заповітів біблії Марксизму, а нагинали їх так. як це їм було потрібно, або й зовсім їх відкидали. Ідеологія стала для російських большевицьких вождів тільки засобом для досягнення їхньої мети. Згадати б тільки такі факти, як те, що в боротьбі проти Троцького і його «лівого ухилу» Сталін став на праві позиції марксизму, а знищивши лівих, перегнув ідеологічні позиції на ліво, щоб ними розторощити «кравий ухил». Цей самий маневр повторив і Хрущов, зайнявши ліві позиції проти «правого ухилу» Маленкова, а по усуненні Маленкова перейшов сам на праві позиції.

Поки перейдемо до розгляду тих ідеологічних тез марксизму, які російські большевики нібито перейняли від Маркса, варто згадати деякі пункти Марксової програми комуністичного суспільства, які кремлівські володарі цілком відкинули, а саме: знесення системи спадкових прав, бо чейже спадковий привілей дає право на незароблений прибуток, чого у безклясовому суспільстві не повинно бути; забезпечення повної безкоштовної осьіти; і «знесення різниць між містом і селом», тобто перетворення селян у робітничу клясу, однаково оплачувану з робітниками.

1. Історичний суб'єктивізм. Американський філософ Сидні Гук так характеризує Леніна: «Ленін був настільки одержимий прагненням захопити і затримати в руках політичну владу, що цілі соціялізму стали для нього не контрольними принципами, а лише мовними фетишами» (Сидні Гук, «Маркс і марксисти»). Це прагнення захопити владу поставило Леніна напередодні російської революції в прикрий конфлікт з ідеями Маркса:

На думку Маркса, «ніякий суспільний лад не може будьколи зникнути поки всі продукційні сили в ньому повністю не розвинулися; а нові, вищі продукційні від-

істориків, найбільш знані з яких це С. Томашівський, О Терлецький, М. Кордуба, І. Крип'якевич і інші. Рівночасно в тих часах, з 1898 р., Грушевський почав видавати свою монументальну «Історію України-Руси», яку через незавидні обставини нашої долі закінчив лише на десятому томі. Це є капітальна праця, строго наукова, якої й досі навіть великі нації із штабами істориків і всіми допоміжними установами не здібні створити для себе.

Але Михайло Грушевський не обмежувався лише до самої історичної праці. Він вів паралельно глибокі студії над іншими історичними проблемами України: економічними, як і літературними, давши теж відповідні праці.

Велике значення мала його співпраця з Іваном Франком в галузі літератури, видаючи «Літературно-Науковий Вісник», — що причинився до творення культурних вартостей.

В тім періоді свого життя, спеціяльно, після революції 1905 року, М. Грушевський був заінтересований і молодим українським політичним життям: в Галичині був співзасновником Національно-Демократичної Партії; на Осередніх Землях України, де його авторитет був теж дуже високим, став у проводі Товариства Українських Поступовців, яке потрапило об'єднати більшість українських національних партій і організацій. Тут проявив теж свою діяльність, пишучи ряд політичних праць: «З біжучої хвилі» (1906), «Освобождение России и украинский вопрос» (1907), «Наша політика» (1911), «Вільна Україна» (1917). При цьому писав до журналів («Украинская Жизнь» і інших), які формулювали українську громадську думку.

Коли у Києві після 1905 р. можна було наладнати вільніше українське життя, М. Грушевський перенісся туди і продовжував з Києва видавання «Літературно - Наукового Вісника» — із 1907 р., та очолив у 1907 р. «Українське Наукове Товариство», яке

носини ніколи не появляються поки матеріяльні умови їхнього існування не дозріли внутрі самої спільноти». Подібно ж писав і Енгельс, твердячи, що революції не творяться людською волею і спонтанно, але «скрізь і завжди були наслідком послідовности умов. зовсім незалежних від волі й керівництва окремих партій і цілих кляс».

(Далі буде)

був засланий в Росію, де згодом опинившись у Москві, продовжував наукову працю із Симоном Петлюрою в «Украинский Жизни», та тижневику «Промінь».

Із вибухом Першої Світової Війни видавало свої «Записки» й журнал «Україна».

(Далі буде)

ВИСТАВКА М. ГАРАСОВСЬКОЇ - ДАЧИШИН

Сьома індивідуальна малярська виставка відомої і популярної артистки малярки п. Марії Гарасовської-Дачишин, що відбулась у Чікаґо від 11 — 20 листопада 1966 р. — перейшла з небувалим успіхом. На шістьдесять вісім виставлених творів на виставці, розкуплено 52 картини й ще пару, які малярка донесла поза катальогом із хати. Ніде правди діти, — виставка була виготовлена старанно, естетично та гарно. Експонати, що їх виготовила мисткиня за останній рік тільки обіймали ріжні жанри малярства і графіки й кожний міг чимсь натішитись. Малярка дала зразок доброго портрету, чудові пейзажні, «пахучі» квіти, чорно — білу графіку з якої найбільшою популярністю втішалась оригінальна азбука, що в її рисунках втішались слова, що зачинались від даної букви, — та незвичайно глибокі змістом олійні композиції.

Серед композицій потрясаюче враження робила олія під заголовком «На Сибір» вдержана в кольориті сепії, та дві прецікаві задумом: «Не треба пазви» (в якій представлено матеріялізм нинішної доби в дуже оригінальному виді), та: «Ще віруєм», що була наче противагою до попередньої про те людство, що ще не затратило обличчя людини. Найбільшою атракцією цієї цікавої виставки були ікони, що в них артистка Гарасовська показала себе мистцем кольористики, композиції, етнографії із щирим, чисто — українським вичуттям. Всі вони були виконані темперовою технікою, незвичайно старано, прегарно оправлені й не диво, що всі вони були розпродані.

Вистаку мисткині п. М. Гарасовської спонзорували Окружна Рада Союзу Ураїнок та 12 Відділ Українського Золотого Хреста у Чікаґо. Вони ж вгощали численних відвідувачів виставки (в книгу вписалось понад 750!) солодким, кавою і чаєм та внесли мисткині прекрасні квіти які враз із іншими кошиками квітів ще більше надавали чудовій виставці краси.

Пані Марія, яка брала участь у багатьох виставках із другими мистцями у нашому місті й виступила вперше перед нашою громадою із своєю індивідуальною виставкою, — щиро приготовилась і поставилась, щоби все випало бездоганно, й ми оцінюючи її працю і старання можемо її тільки з цілого серця подякувати й побажати вічно творчої наснаги й сил і здобувати нові вершини в мистецькому вислові для слави української культури. —

ПОВІДОМЛЕННЯ

Підготовчого Комітету Панамериканської Української Конференції для Світового Конґресу Вільних Українців

Торонто, Канада. В днях 12 і 13 грудня 1966 р. відбулася чергова Конференція Підготовчого Комітету ПАУК для справ Світового Конґресу Вільних Українців. В Конференції брали участь члени Організаційної Комісії пп.: Д-р М. Стахів, д-р В. Михайлів, ред. А. Драган, ред. І. Білинський, під проводом свого голови п. О. Лисогора і Програмової Комісії пп.: ред. І. Сирник, М. Плавюк, мґр. І. Іванчук, мґр. М. Сосновський, п-ні М. Дима, д-р Я. Кальба, мґр. Є. Мастикаш, ред. О. Матла, д-р М. Кушпета, адв. Т. Гуменюк, під проводом голови Програмової Комісії Всеч. о. д-ра В. Кушніра.

Конференція прийняла звіти з праці Організаційної і Програмової Комісій і ствердила, що дотепер проведена підготовка дозволяє відбути Світовий Конґрес Вільних Українців згідно з пляном у передбаченому реченці в листопаді 1967 року.

Справам дальшої підготови, проголошення і переведення Світового Конґресу Вільних Українців буде присвячена 8 Сесія Панамериканської Української Конференції, що відбудеться в Нью Йорку непізніше як у днях 21 і 22 січня 1967 року.

За Підготовчий Комітет:

О. д-р В. Кушнір — Предсідник, О. Лисогір - Предсідник, мґр. Є. Мастикаш — Секретар, ред. І. Білинський — Секретар.

Independent Ukraine

2315 WEST CHICAGO AVENUE

CHICAGO 22, ILLINOIS, U. S. A.

Return and Forwarding Postage Guaranteed

BULK RATE
U. S. POSTAGE
PAID
Chicago, Ill.
Permit No. 7547

To: Mr. J. Pundyk
1931 E. 8th Ave.
HIBBING, MINN. 55746